

Lékové interakce

Lenka Součková

Program

- ▶ Lékové interakce (LI)
  - ▶ Definice
  - ▶ Význam
  - ▶ závažnost
- ▶ Farmakokinetické LI – příklady
- ▶ Farmakodynamické LI – příklady
- ▶ Farmaceutické LI – příklady
- ▶ Lékové interakce s potravinami, nápoji, bylinami
- ▶ Lékové interakce u kuřáků
- ▶ Doporučení
- ▶ Shrnutí

Definice lékové interakce

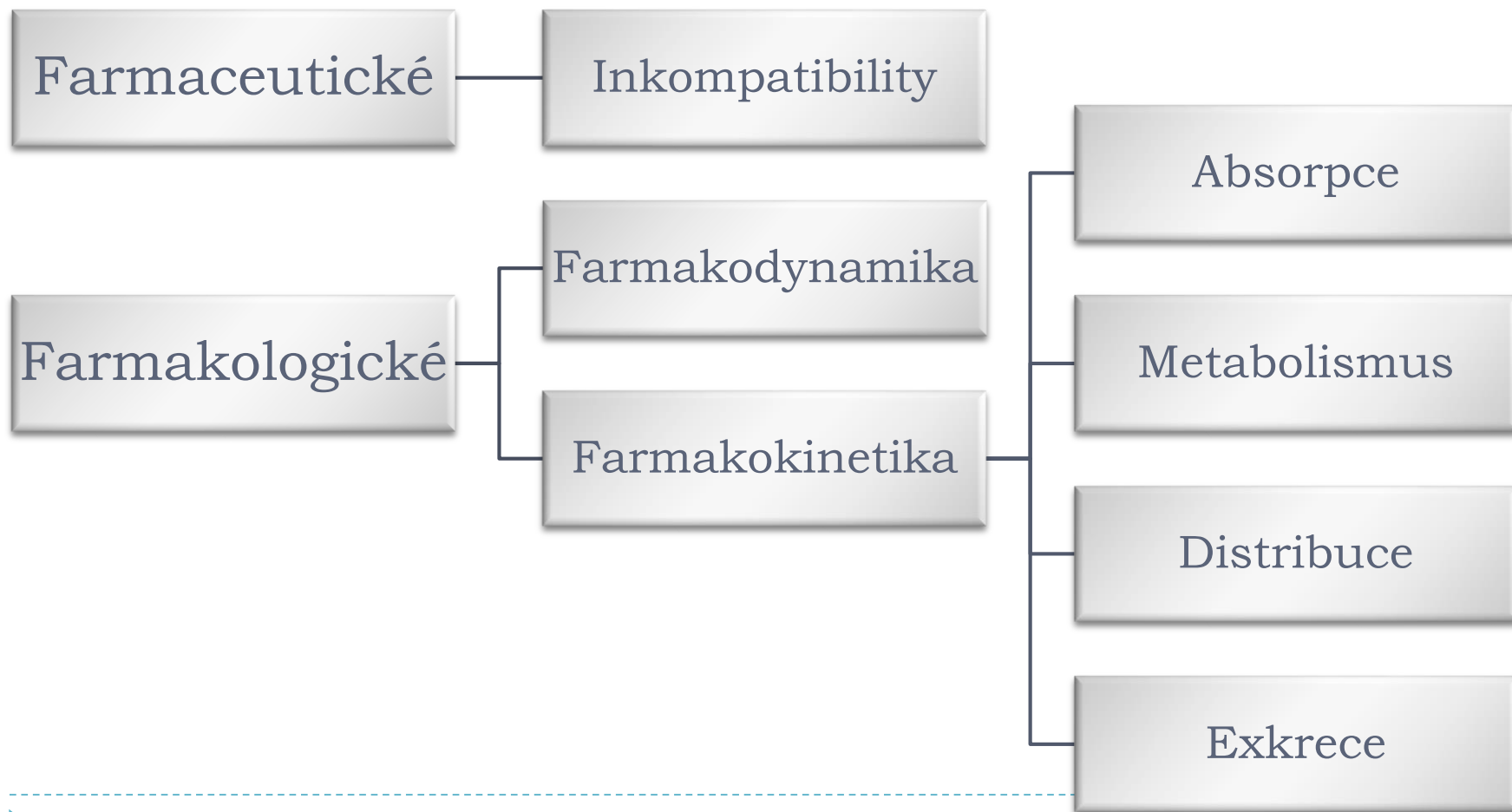

- ▶ **Vzájemné působení dvou nebo více různých léčiv, které ovlivní působení a účinky alespoň jednoho z nich**

- ▶ **Vzájemný vztah 2 nebo více léků na úrovni:**
  - ▶ **Farmaceutické** - fyzikálně chemické a chemické interakce jednotlivých složek podávané formulace.
  - ▶ **Farmakokinetické** - interakce léčiv v organismu na úrovni ADME (absorbce, distribuce, metabolismu, exkrece).
  - ▶ **Farmakodynamické** - interakce jednotlivých léčivých složek na úrovni receptorů či jejich působení

Lékové interakce - rozdělení

Lékové interakce - rozdělení

Změna očekávaných vlastností
léčiva způsobená

Lékové
interakce

Lék

Jídlo a nápoje

Alkohol

Potravinové
doplňky

Kouření

Význam lékové interakce

- ▶ **Žádoucí** (pro pacienta prospěšný)
  - ▶ lékové kombinace zesilující účinek léčivých látek a snižující toxicitu → možnost vyhnout se přílišnému zvyšování dávek, které může mít za následek i ovlivnění vlastní tolerance organismu
  - ▶ **Kombinace cytostatik**
  - ▶ **Kombinace analgetik**
  - ▶ **Kombinace antihypertenziv**
  - ▶ **Kombinace ATB**
  - ▶ **Kombinace léků na astma**

Význam lékové interakce

▶ **Žádoucí**

(pro pacienta prospěšný)

- ▶ Kombinace potlačující účinek léčivé látky
- ▶ **při léčbě intoxikace organismu**

Toxická látka	Antidotum
<i>amanita phalloides</i>	silibin, N-acetylcystein
opiáty	naloxon
<i>atropin</i>	fysostigmin
<i>benzodiazepiny</i>	flumazenil
<i>digitalis</i>	antidigitalisová globulin
glykoly	ethanol , fomepizol
karbamáty	atropin
kumariny	vitamin K
kyanidy	amylum nitrosum, hydroxycobalamin, thiosíran sodný
methemoglobinizující látky	metylenová modř
olovo	EDTA , DMSA
organofosfáty	atropin, oximy
<i>paracetamol</i>	N-acetylcystein

Význam lékové interakce

- ▶ **Nežádoucí** (pro pacienta neprospěšný resp. potenciálně nebezpečný)
  - ▶ život ohrožující
  - ▶ klinicky významné
  - ▶ méně významné

Důsledkem může být:

- ▶ zvýšení nebo snížení (ztráta) účinku
  - ▶ zvýšení nebo snížení výskytu nežádoucích účinků
  - ▶ jiné změny v účinku
  - ▶ poškození zdraví nebo dokonce smrt
-
- ▶ **Klinicky nevýznamný**

Klasifikace lékových interakcí

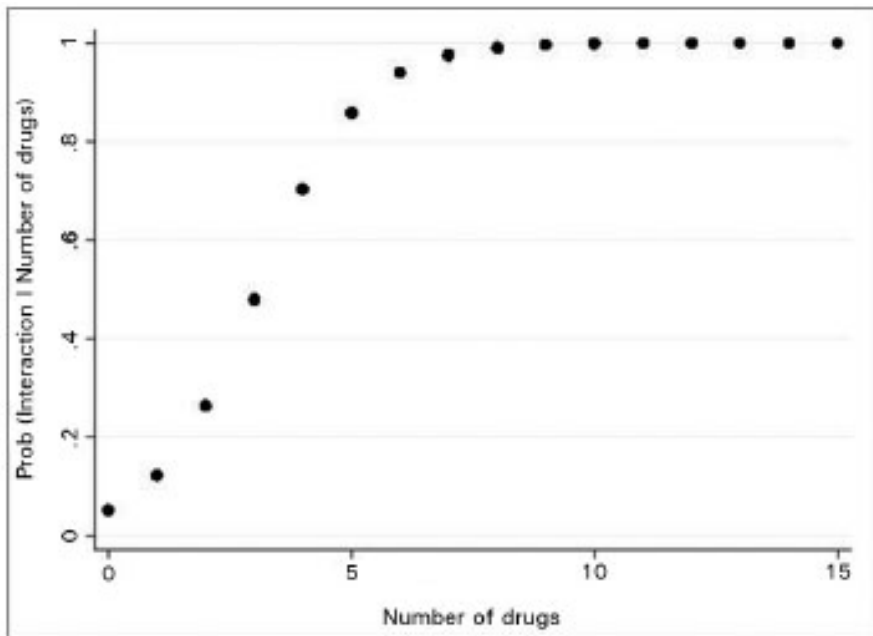
- ▶ 6 stupňů (závažnost 0 – 5):

Stupeň	Závažnost
0	neinteraguje
1	nezávažná
2	málo závažná
3	středně závažná
4	závažná
5	velmi závažná

- ▶ Definice LI 6. stupně (závažnost 5):
  - ▶ LI má velký rozsah změn farmakokinetických parametrů a zároveň vedla dle literárních zdrojů k projevům NÚ, toxicity a nutnosti hospitalizace pacienta nebo k jeho smrti nebo je obecně (např. výrobcem) LI považována za kontraindikaci

Riziko výskytu lékové interakce

May F.E., Stewart R.B., Cluff L.E.: Drug interactions and multiple drug administration. Clin.Pharmacol.Ther. 1977, 22:322

Riziko výskytu NÚ z důsledku lékové interakce

do 5 léků	4 %
6 až 10 léků	7 %
11 až 15 léků	15 %
nad 16 léků	40 a více %

Riziko výskytu lékové interakce

- ▶ Existuje zvýšené riziko vzniku nežádoucích lékových interakcí (změna účinku podávaného léku)
- ▶ Vznik duplicit = užívání léků s různými obchodními názvy ale se stejnou účinnou látkou → znásobení účinků léku
- ▶ Čím více léků pacient užívá, tím více chyb v užívání dělá (vynechávání dávky, užití v nesprávné indikaci, změna dávkování, předčasně ukončená léčba atd.)
- ▶ Chybovat mohou i lékaři – nemusí správně vyhodnotit všechny léky a jejich vzájemné interakce

PROČ SE ZABÝVAT LÉKOVÝMI INTERAKCEMI?

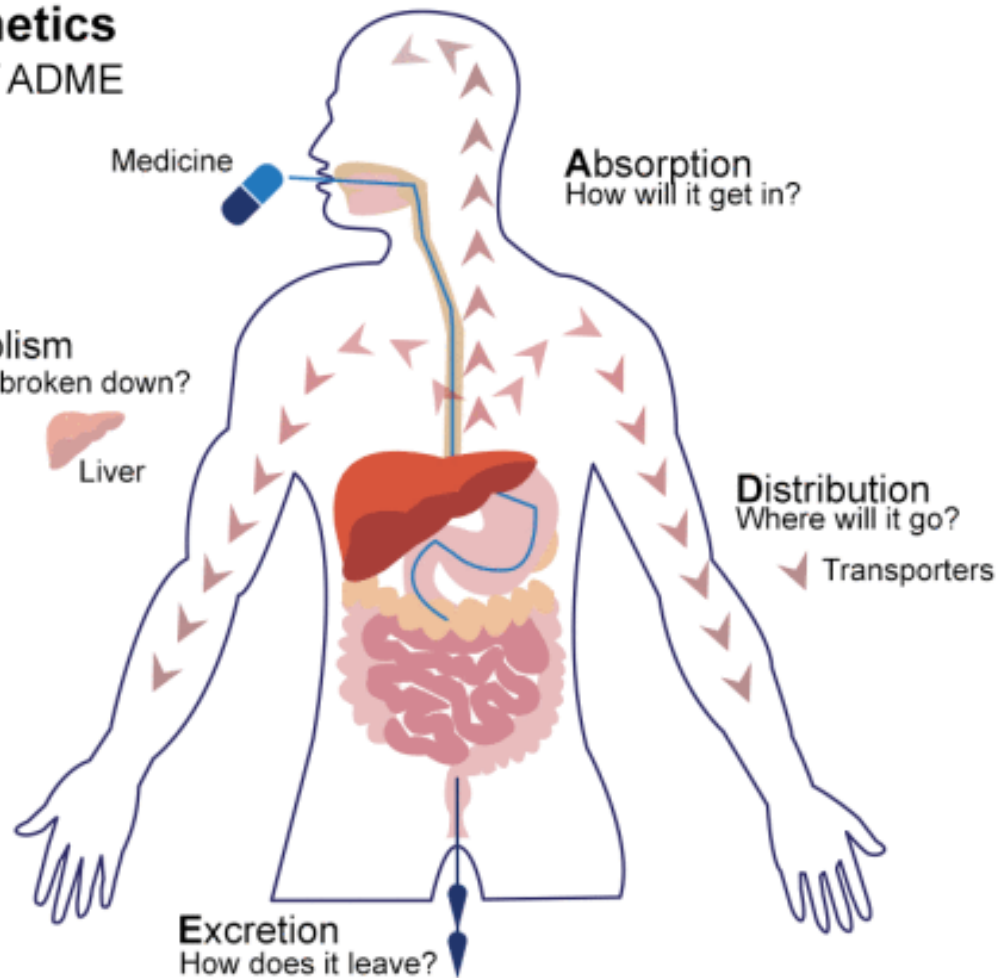
1. Nežádoucí účinky léků jsou 4.-6. nejčastější příčinou úmrtí
(analýza národ.registrů NÚ, Lazaru J., JAMA, 1998)
2. Dvě třetiny nežádoucích účinků zapříčiněny lék.interakcemi
(analýza národ.registru USA, Philips KA, JAMA, 2001)
3. Za většinou závažných interakcí stojí v pozadí polymorfismus v metabolismu několika desítek „problematických“ léků
(analýza závažných NÚ, McNamara, Circulation, 2001)
4. Riziko lékových interakcí roste s počtem léků
5. Častá polyfarmacie v gerontologické praxi

Farmakokinetické LI

Farmakokinetické LI

Pharmacokinetics The principles of ADME

Absorbce

▶ Zabránění resorpce

- ▶ cholestyramin (pryskyřice), carbo medicinalis, diosmectin atd.
- ▶ tvorba **inaktivních komplexů** při současném podávání komplexotvorných léčiv s dvoj- a trojmocnými ionty
  - ▶ např. tetracyclin, norfloxacin a ciprofloxacin s ionty vápníku, hořčíku a železa

Absorbce

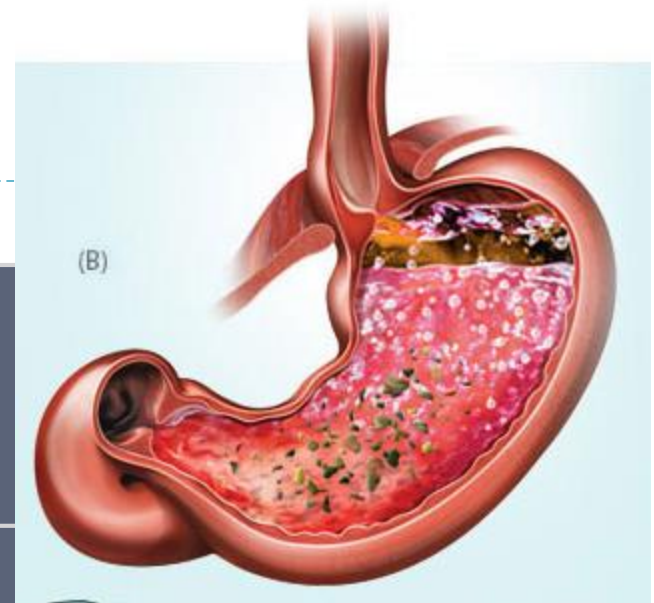

- ▶ Ovlivnění GIT motility
  - ▶ Zrychlení
    - ▶ průjmy – snížení absorpce
    - ▶ Prokinetika – metoklopramid, domperidon, itoprid
  - ▶ Zpomalení
    - ▶ ileus, zácpy – zvýšení AUC, toxických projevů
    - ▶ Opiody, difenoxylát, loperamid
  - ▶ inhibitory CYP ve střevě – zvýšení bioavailability
- ▶ Změna pH žaludku a tenkého střeva
  - ▶ antacida, PPI, H₂-antihistaminika
- ▶ Změna v GIT osídlení
  - ▶ užití širokospektrých ATB
  - ▶ narušení enterohepatální recirkulace
  - ▶ snížení aktivity intestinální glukuronidázy

Tyrozín kinázové inhibitory a antiulceróza

TKI

Sunitinib

Lapatinib

Erlotinib

Gefitinib

Sorafenib

Bosutinib

Vismedog

Antiulceróza

Antacida

omeprazol

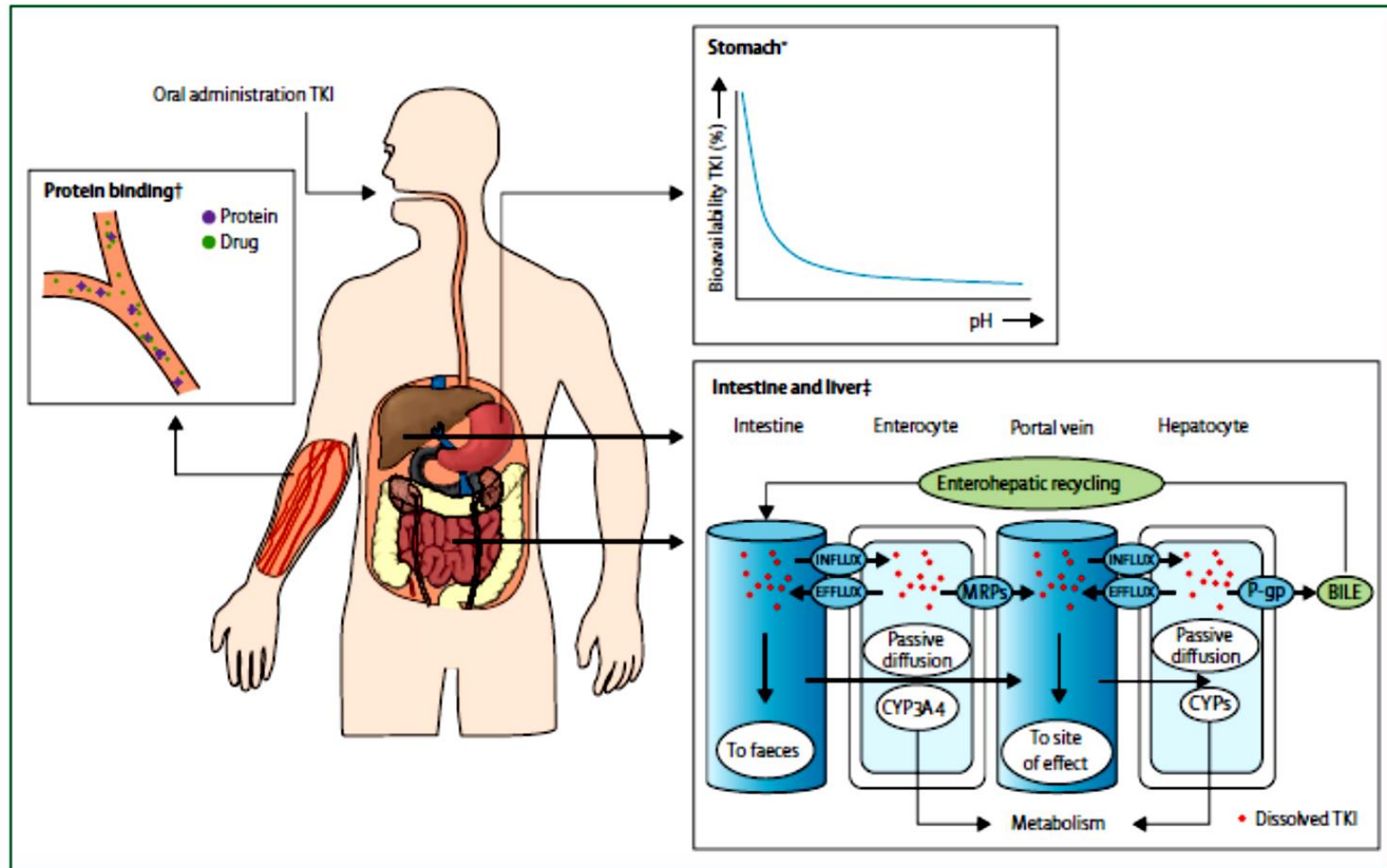
pantoprazol

famotidin

ranitidin

Snížení p.o.
absorpce a
dostupnosti TKI

Ovlivnění absorpce TKI

Distribuce

- ▶ **PŘENOS LÉKŮ MEMBRÁNAMI (transportní kanály)**
- ▶ **ELIMINACE ČI RESORPCE**
  - ▶ systém membránových proteinů transportujících endo- a exogenní látky
  - ▶ na úrovni enterocytu, renálního epitelu, jater, placenty, hematoencefal. bariéry,...
- ▶ **glykoprotein P**
  - ▶ nejvýznamnější - pracuje v tandemu s CYP3A4 (vzájemné substráty, induktory i inhibitory)
  - ▶ u čtvrtiny populace snížená aktivita P-gp
- ▶ **OATP (organic anion transport protein)**
  - ▶ významný systém zajišťující přesun org. aniontů
- ▶ riziko inhibice či kompetice nebo indukce

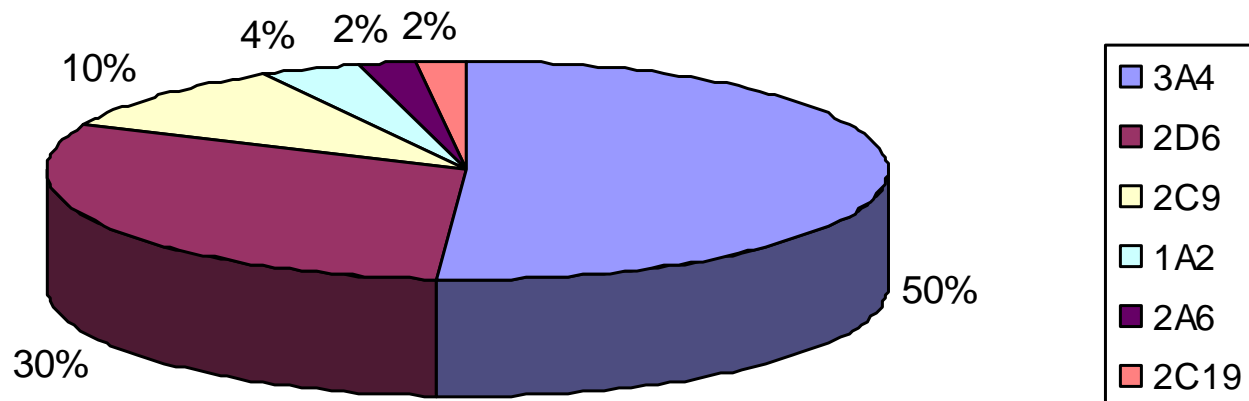

Metabolismus

Cytochrom P 450

- jednotlivé cytochromy se podílejí na metabolismu léčiv různou mírou
- asi 50% látek, jejichž metabolismus je znám, přeměňuje CYP 3A4

Polymorfismus enzymů - mutace jedné baze - snížení enzymové aktivity

---

- ▶ pomalý metabolizátor - všechny alely defektní
- ▶ střední metabolizátor - jedna intaktní alela
- ▶ rychlý metabolizátor - všechny intaktní alely (wild type)
- ▶ ultrarychlý metabolizátor - multiplikace genu či vyšší aktivita enzymu

Cytochrom P 450

- ▶ klíčový enzym metabolismu cizorodých látek
- ▶ zodpovědný především za I. fáze biotransformačních pochodů
- ▶ vyskytující se v játrech, v plicích, ledvinách, mozku, kůži, tenkém střevě a dalších orgánech

- ▶ **Substráty cytochromu P450**
  - ▶ léčiva metabolizující se pomocí tohoto enzymu
- ▶ **Inhibitory cytochromu P450**
  - ▶ kumulaci léčiva v organismu
  - ▶ zvýšenou plazmatickou hladinu
  - ▶ zvýšení toxicity
- ▶ **Induktory cytochromu P450**
  - ▶ zvýšené odbourávání léčiva z organismu
  - ▶ subterapeutické plazmatické hladiny léčiva
  - ▶ snížení účinku léků

Substráty

Výrazně
polymorfní

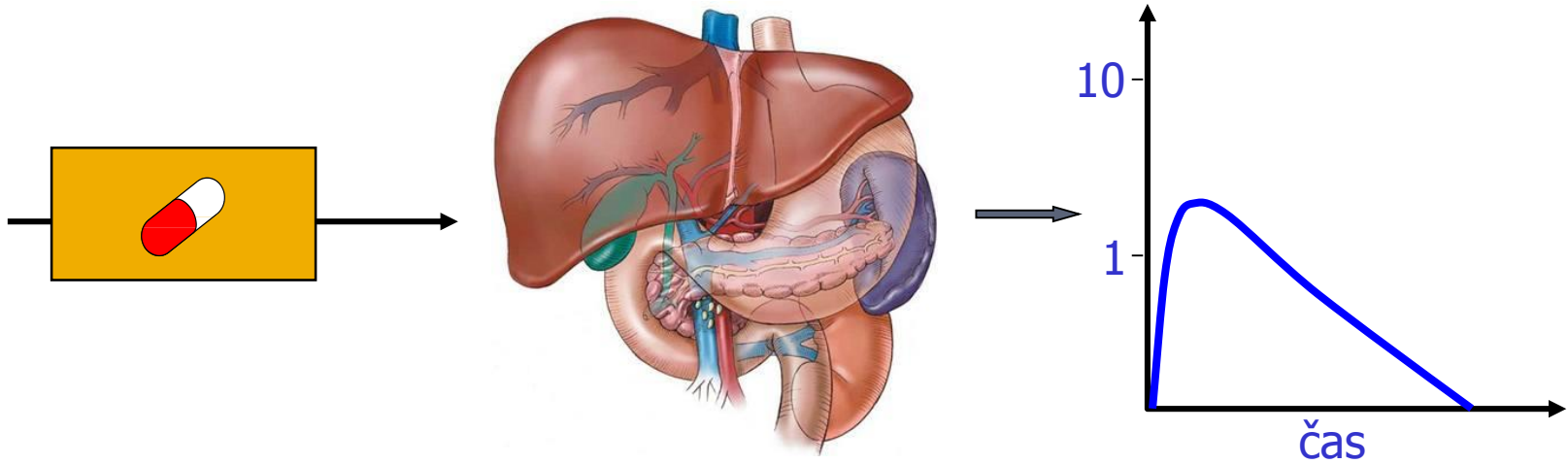
Výrazně
polymorfní

Výrazně
polymorfní

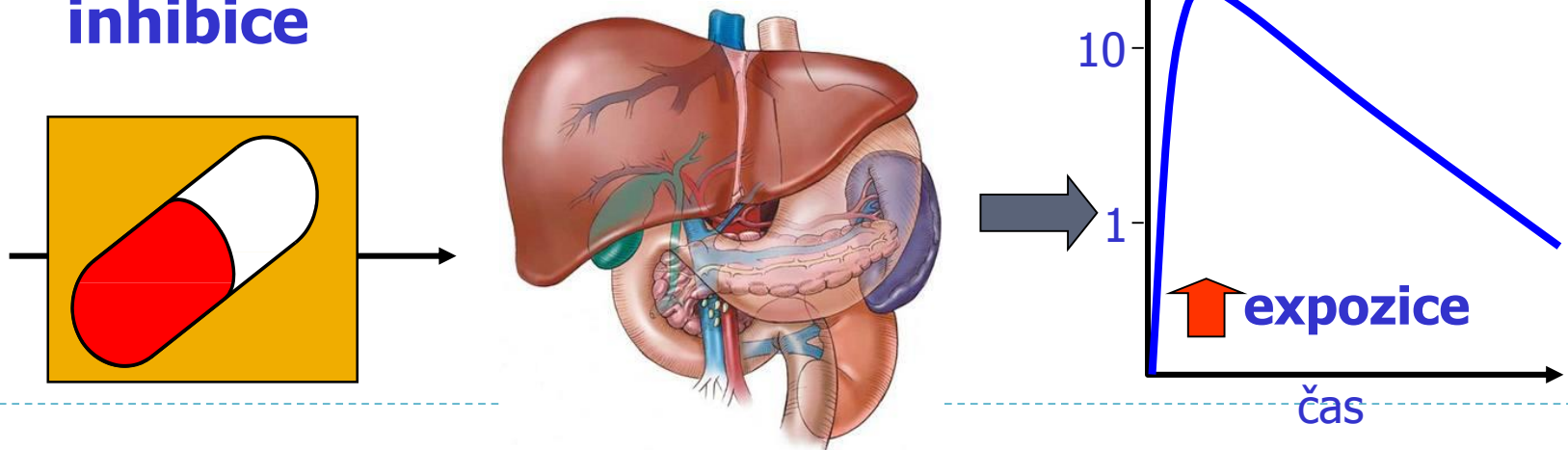
Izoformy cytochromu P450					
CYP1A2	CYP2C19	CYP2C9	CYP2D6	CYP2E1	CYP3A4
Kofein	Amitriptylin	Amitriptylin	Amitriptylin	Acetaminofen	Alprazolam
Klozapin	Citalopram	Celecoxib	Clomipramin		Astemizol
Fuvoxamin	Clomipramin	Diklofenak	Kodein	Dapson	Buspiron
Imipramin	Cyklofosfamid	Ibuprofen	Dextrometorfan	Ethanol	Blokátory Ca ²⁺ kanálů
Mexiletin	Diazepam	Losartan	Imipramin	Isofluran	Karbamazepin
Olanzapin	Imipramin	Naproxen	Metoprolol	Isoniazid	Cyklosporin
Propranolol	Lanzoprazol	Fenytoin	Oxykodon		Doxorubicin
Teofylin	Omeprazol	Sulfamethoxazol	Paroxetin		Etoposid
Warfarin	Fenytoin	Warfarin	Propafenon		Fentanyl
Ramelteon	Klopidogrel		Tramadol		Midazolam
			Venlafaxin		Simvastatin
					Takrolimus

Základní mechanismy - inhibice

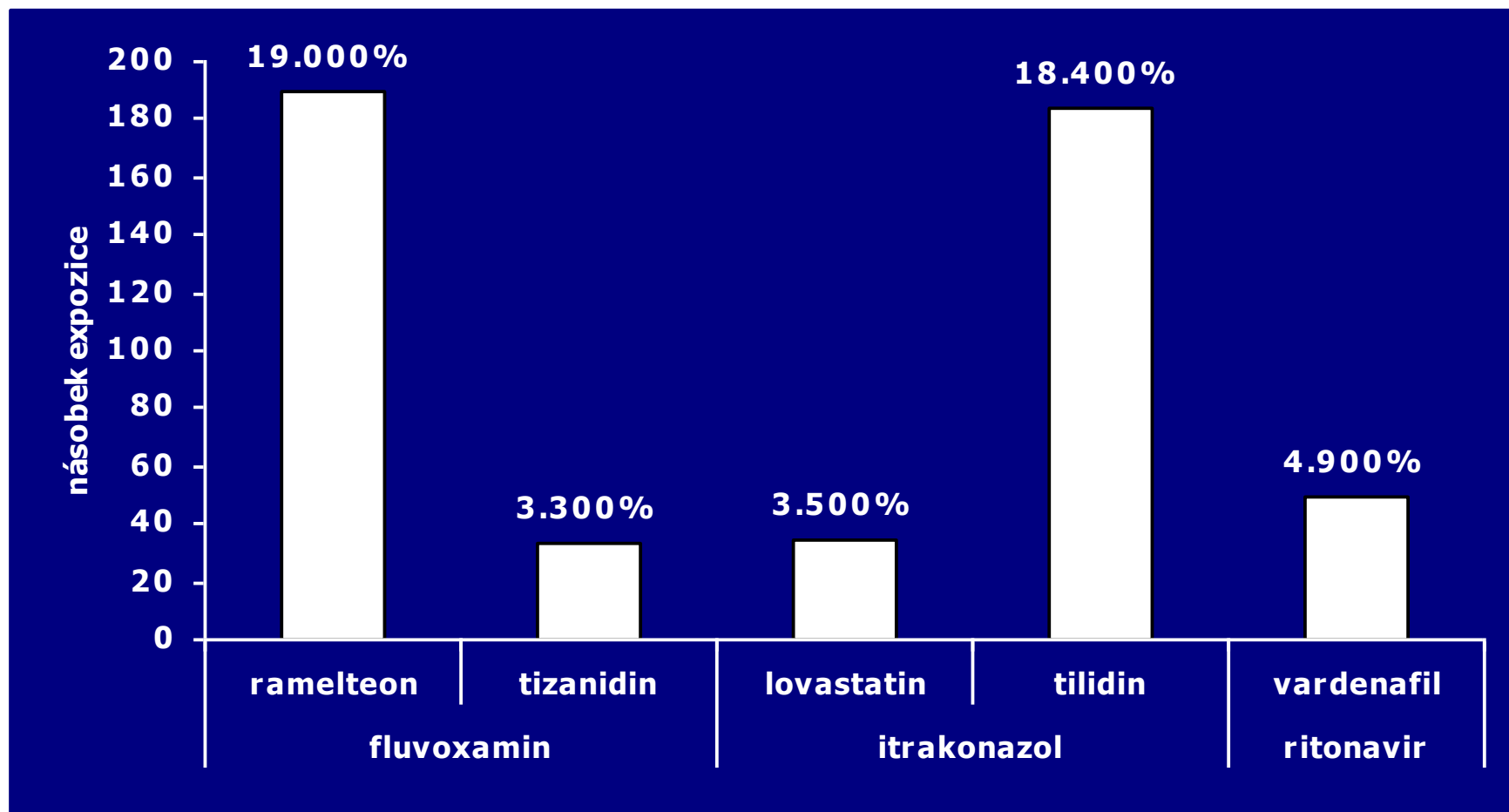

inhibice

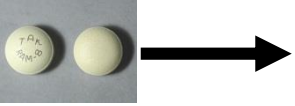

Závažné lékové interakce (výrazné zvýšení účinku)

Více než 100 tablet léku na nespavost, večer před spaním?

ramelteon (Rozerem®)

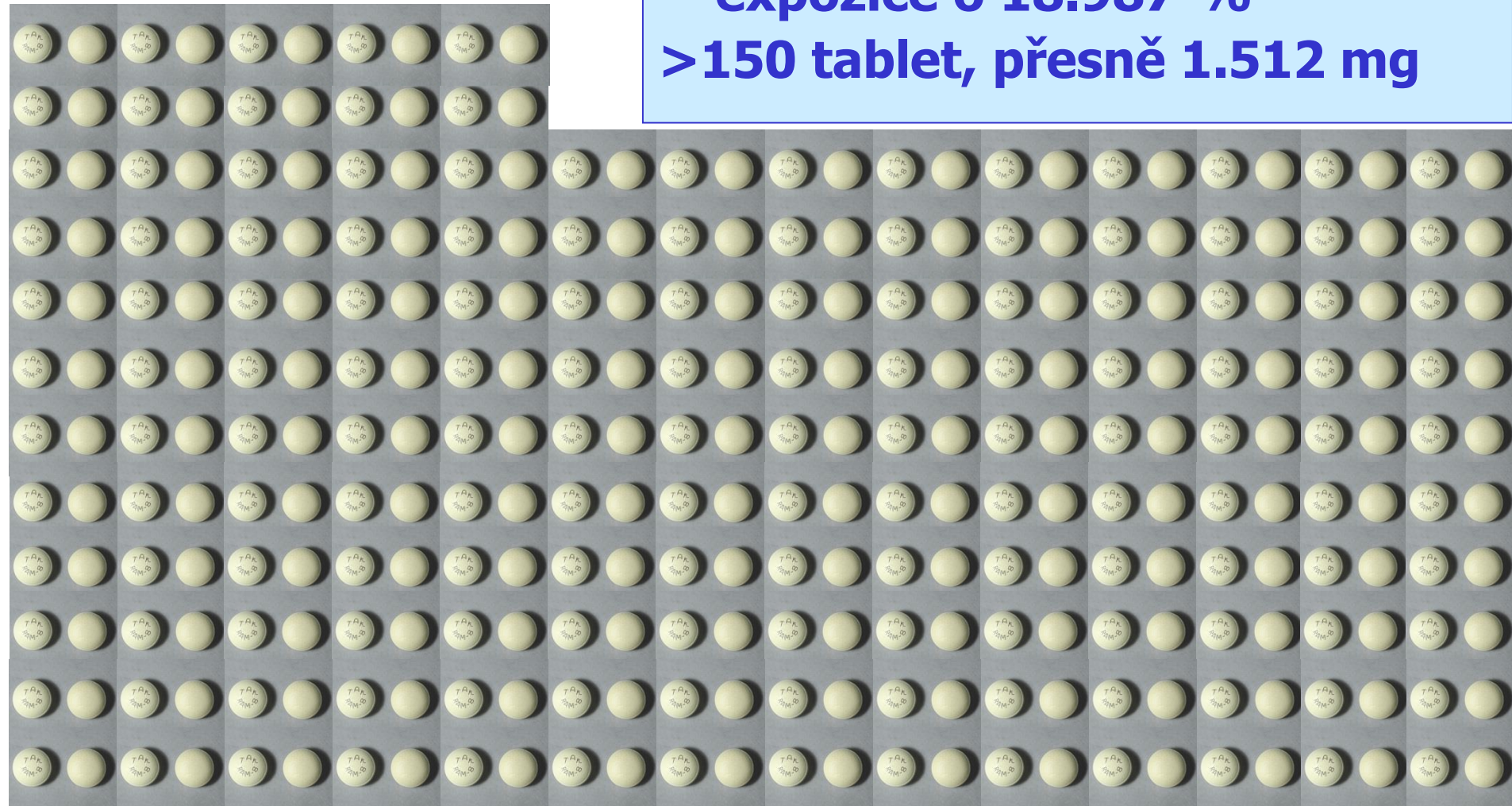

Obvyklá dávka :

8 mg na noc

**v kombinaci se silným
inhibitorem CYP1A2 zvýšení
expozice o 18.987 %**

>150 tablet, přesně 1.512 mg

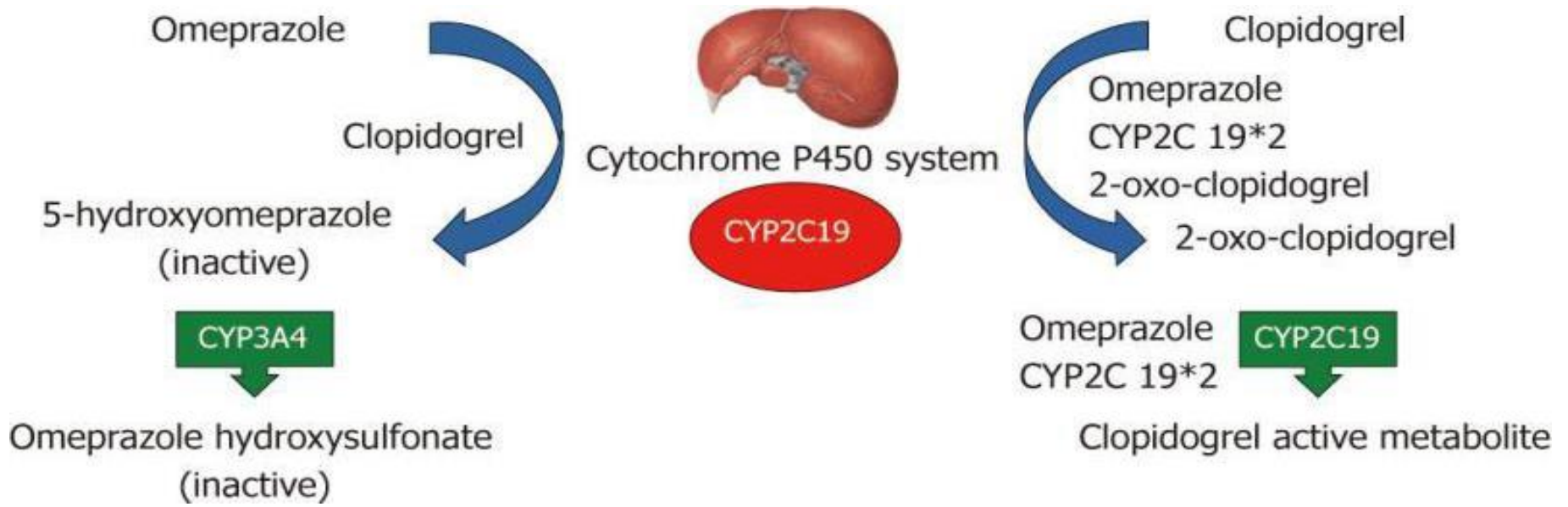
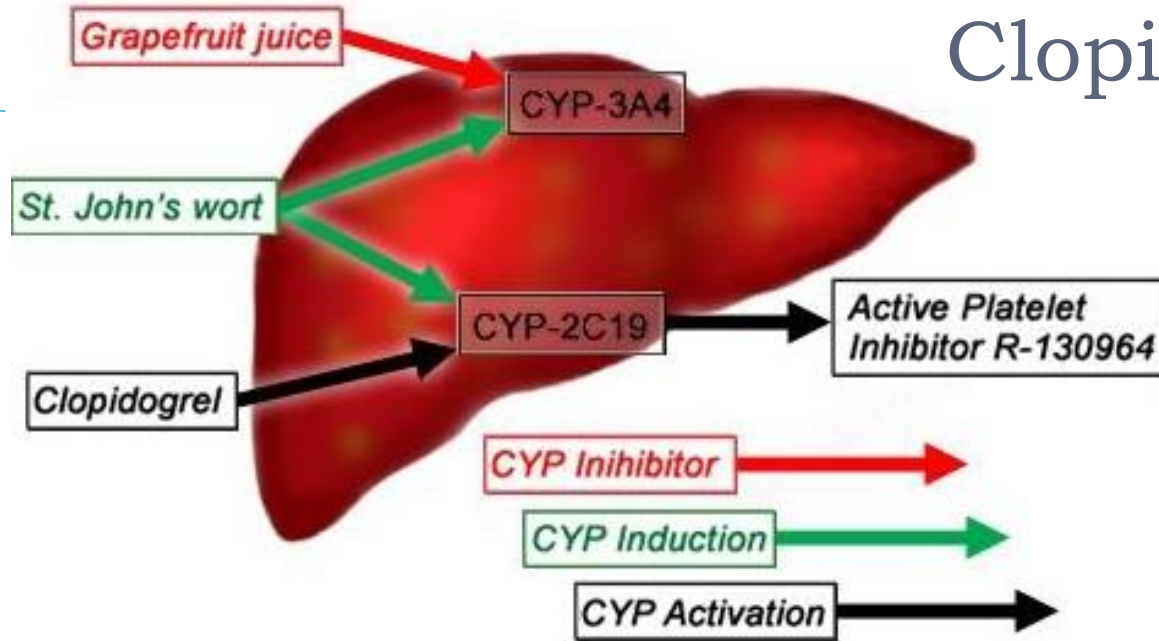
Inhibitory

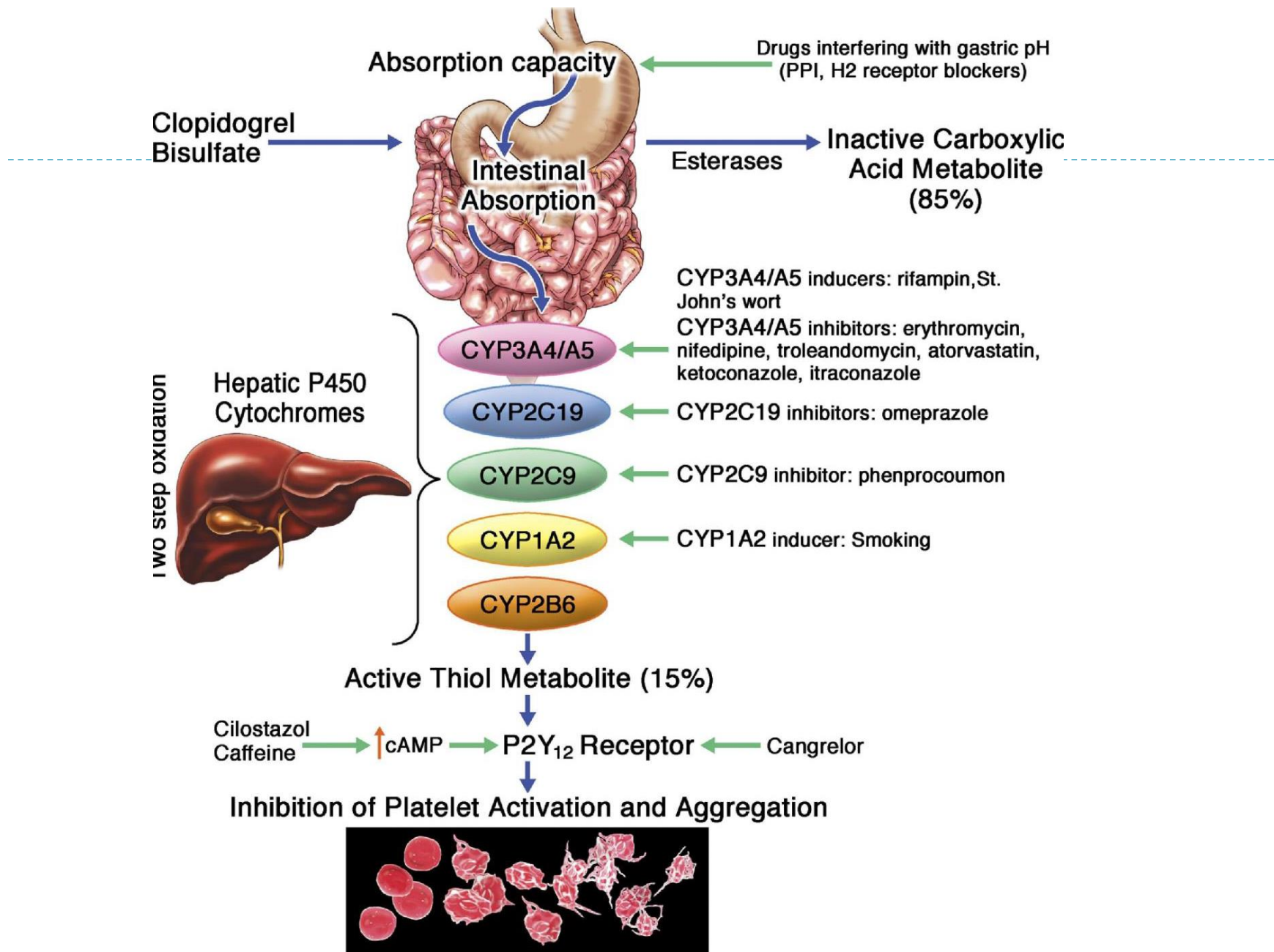
CYP1A2	CYP2C19	CYP2C9	CYP2D6	CYP2E1	CYP3A4
Cimetidin	Cimetidin	Amiodaron	Amiodaron	Disulfiram	Amiodaron
Ciprofloxacin	Fluoxetin	Flukonazol	Fluoxetin		Cimetidin
Citalopram	Fluvoxamin	Fluoxetin	Haloperidol		Cyklosporin
Diltiazem	Ketokonazol	Fluvastatin	Indinavir		Diltiazem
Enoxacin	Lanzoprazol	Isoniazid	Paroxetin		Flukonazol
Fluvoxamin	Omeprazol	Metronidazol	Propafenon		Grepová šťáva
Ofloxacin	Paroxetin	Paroxetin	Ritonavir		Inhibitory HIV proteázy
Tiklopidin	Tiklopidin	Fenylbutazon	Sertralin		Itrakonazol
		Sulfamethoxazol / trimethoprim	Tiklopidin		Ketokonazol
		Tiklopidin			Makrolidová antibiotika (vyjma azithromycinu)
					Omeprazol
					Ritonavir
					Verapamil

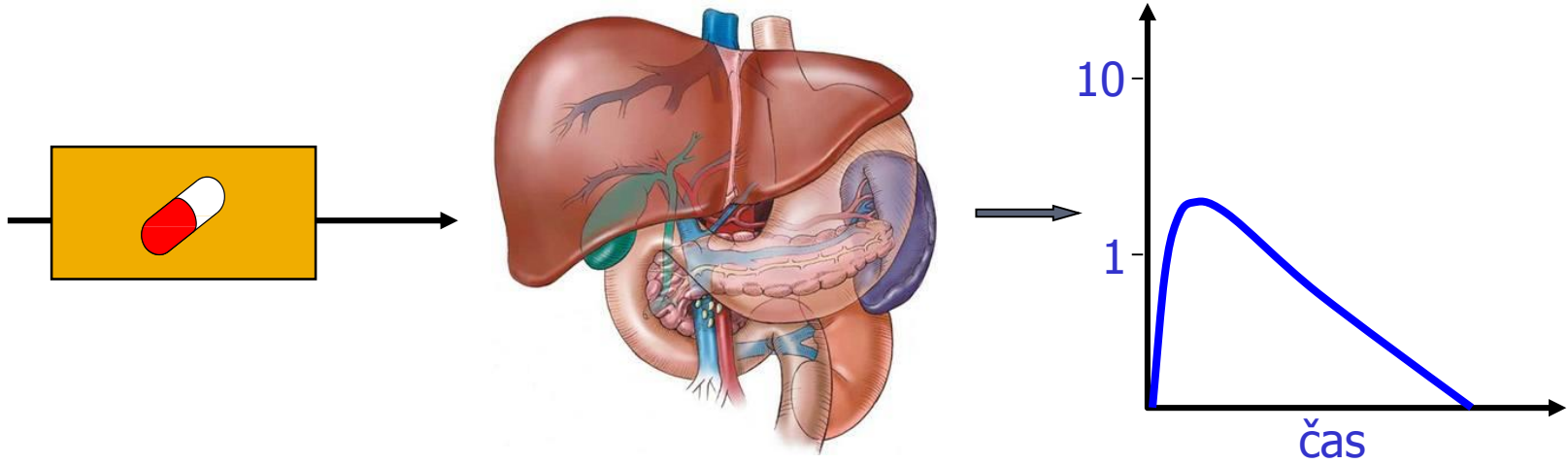
CYP Interactions

Clopidogrel

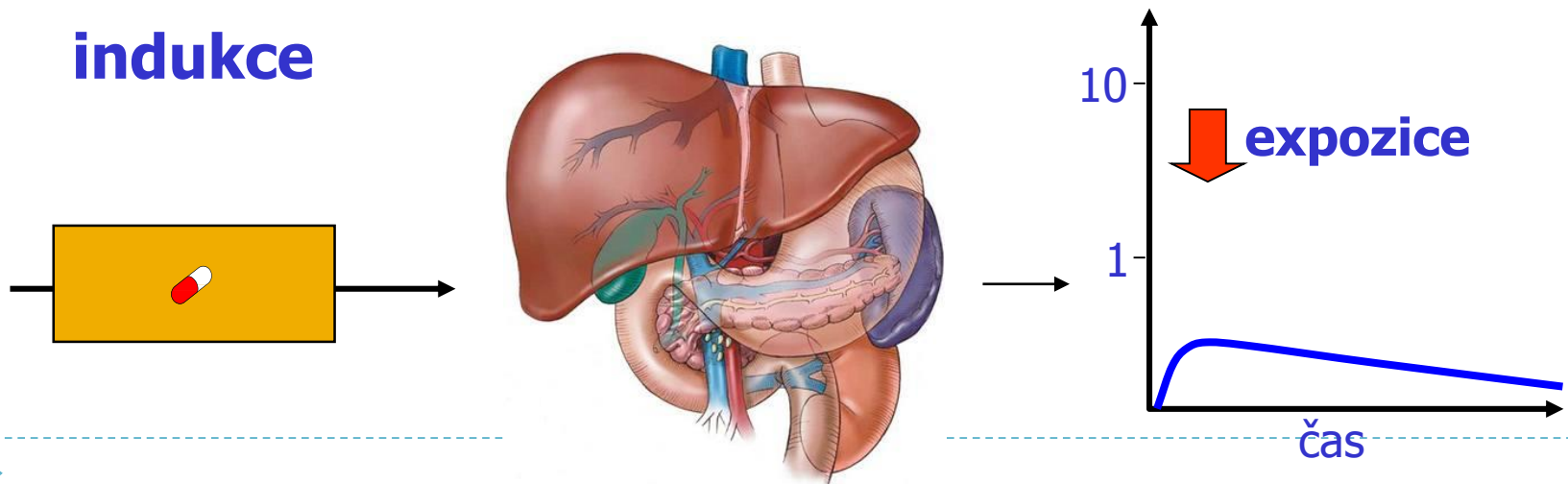

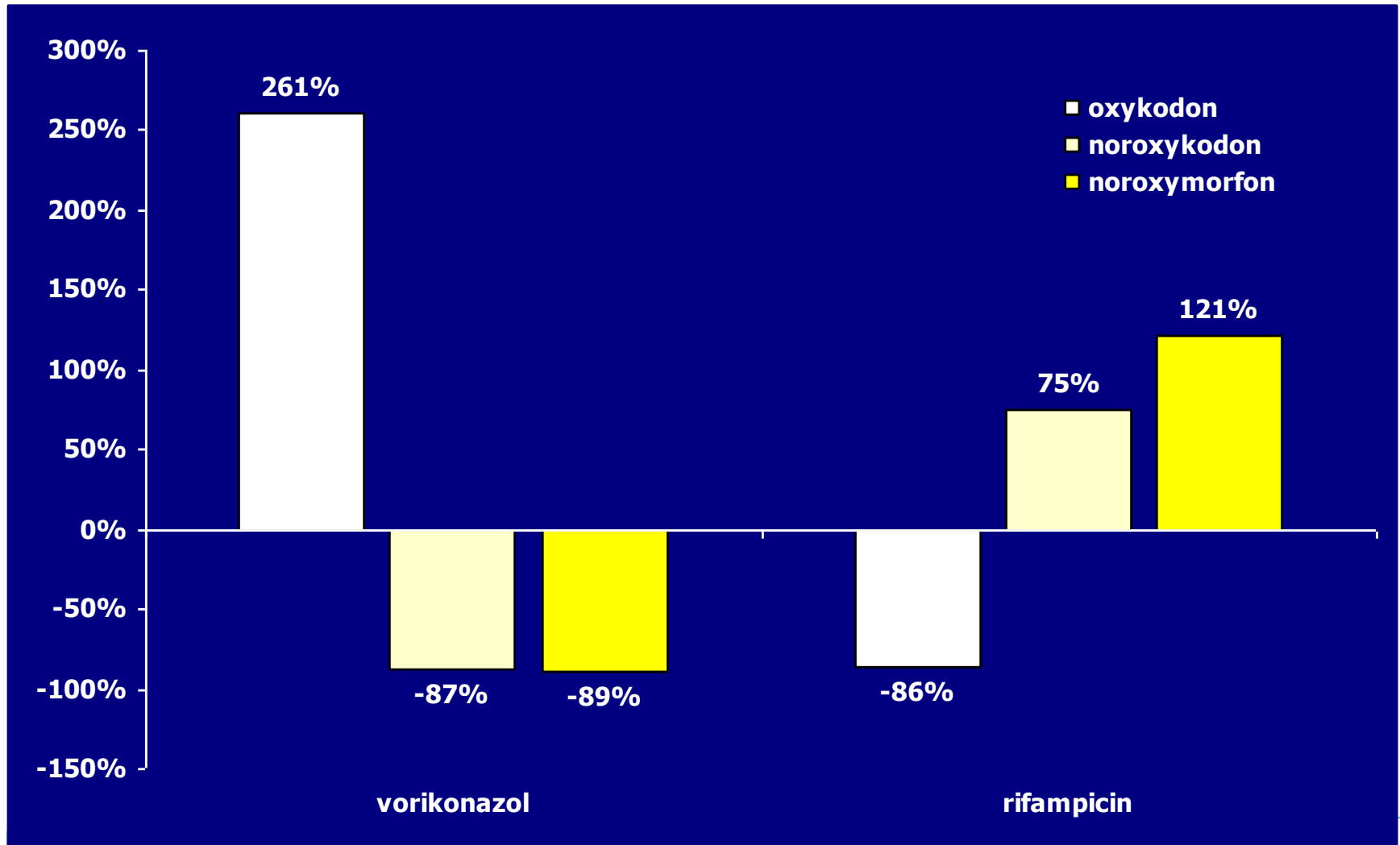
Základní mechanismy - indukce

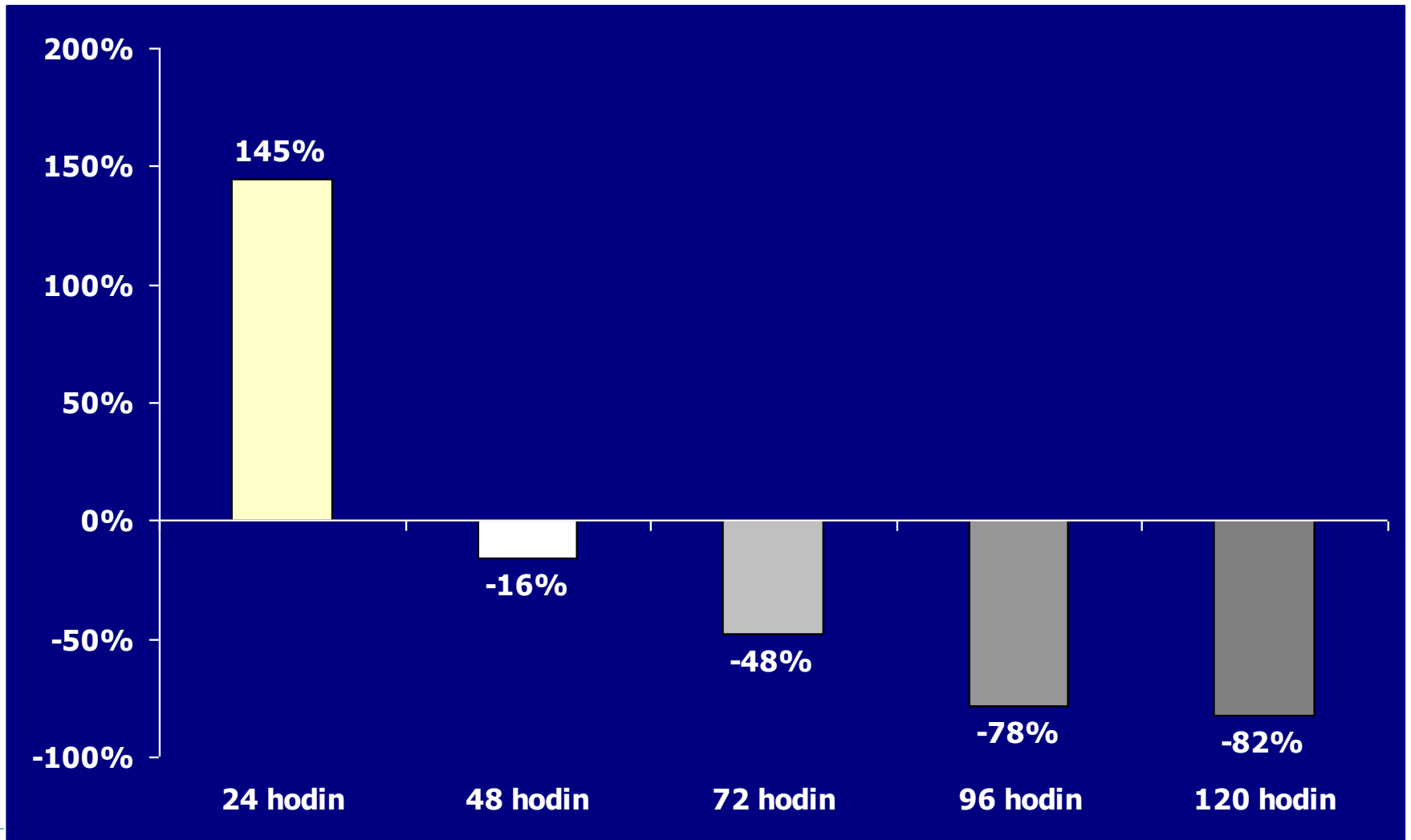
indukce

Lékové interakce (porovnání důsledků indukce a inhibice)

Lékové interakce (pozvolný nástup indukce)

Induktory

CYP1A2	CYP2C19	CYP2C9	CYP2D6	CYP2E1	CYP3A4
Karbamazepin	Karbamazepin	Fenobarbital		Chronicky užívaný alkohol	Dexamethason
Tabákový kouř	Třezalka tečkovaná	Rifampicin		Isoniazid	Fenobarbital
		Třezalka tečkovaná		Tabákový kouř	Fenytoin
					Karbamazepin
					Rifabutin
					Rifampicin
					Ritonavir
					Troglitazon
					Třezalka tečkovaná

warfarin

- ▶ významná závislost dávky na genetickém základě (CYP2C9 a vit. K redukt.)
- ▶ život ohrožující interakce s inhib. CYP2C9
  - ▶ (např. s NSA, fluvastatinem, amiodaronem, ...)
- ▶ významná závislost na příjmu vit. K v potravě (velké sezónní rozdíly v obsahu vit. K - brokolice, zelená zelenina atd)
- ▶ riziko interakcí je vyšší zejména u rychlých metabolizátorů, tj. při vyšších dávkách warfarinu

warfarin

- ▶ Jeden z nejproblematictějších léků z pohledu lékových interakcí

Tabulka 5. Lékové interakce warfarinu

Léky zvyšující účinek warfarinu	ASA, alopurinol, amiodaron, celekoxib, klaritromycin, ciprofloxacin, digoxin, cefoperazon, ciprofloxacin, klofibrát, kodein, cyklofosfamid, digoxin, doxycyklin, erythromycin, fenofibrát, flukonazol, fluvastatin, indometacin, vakcíny proti chřipce, interferon alfa a beta, levofloxacin, lovastatin, omeprazol, paracetamol (účinek je patrný po 1 až 2 týdnech souběžného užívání), piroxikam, propafenon, rofekoxib, simvastatin, sulfamethoxazol-trimetoprim, anabolické a androgenní steroidní hormony, tetracyklin, vitamin A, vitamin E aj.
Léky snižující účinek warfarinu	azathioprin, karbamazepin, cyklosporin, disopyramid, griseofulvin, merkaptopurin, mesalazin, fenobarbital, primidon, rifampicin, spironolakton, trazodon, vitamin C aj.
Přípravky přírodní medicíny zvyšující účinek warfarinu	ginkgo, česnek, andělíka čínská, papája, šalvěj
Přípravky přírodní medicíny snižující účinek warfarinu	ženšen, rostlinné přípravky z třezalky tečkované

Interakce ciprofloxacinu

▶ **Fenytoin**

- ▶ Interakce - zvýšení rizika epileptických paroxysmů
- ▶ Management - monitorace hladiny fenytoinu, úprava dávky, výměna ATB

▶ **Theofylin**

- ▶ Interakce - prodloužení $T_{1/2}$, zvýšení toxicity theofylinu
- ▶ Management - monitorace hladiny theofylinu, úprava dávky

Interakce makrolidových ATB

▶ **Statiny**

- ▶ Interakce - zvýšení toxicity statinů, rhabdomyolýza, myopathie
- ▶ Management - monitorace creatinin-kinázy, úprava dávky statinů

▶ **Omeprazol**

- ▶ Interakce - zdvojnásobení plazmatické hladiny omeprazolu
- ▶ Management - snížení dávky omeprazolu na polovinu

Interakce fluconazolu

▶ **Benzodiazepiny**

- ▶ Interakce - zvýšení účinnosti benzodiazepinů
- ▶ Management - monitorace projevů zvýšené účinnosti benzodiazepinů, úprava dávky benzodiazepinů

▶ **Statiny**

- ▶ Interakce - zvýšení toxicity statinů, rhabdomyolýza, myopathie
- ▶ Management - monitorace creatinin-kinázy, úprava dávky statinů

Interakce fluconazolu

▶ **Fenytoin**

- ▶ Interakce - snížení metabolismu fenytoinu, zvýšení pl.hladiny
- ▶ Management - monitorace hladiny fenytoinu, úprava dávky

▶ **Omeprazol**

- ▶ Interakce - zdvojnásobení plazmatické hladiny omeprazolu
- ▶ Management - snížení dávky omeprazolu na polovinu

Interakce amiodaronu

▶ Digoxin

- ▶ Interakce - ↑ plazmatických koncentrací digoxinu (o 109 %) a ↑ T1/2 o 31 %
- ▶ Management - monitorace hl. digoxinu, ↓ dávky digoxinu o 1/3 - 1/2

▶ Flukonazol, Ciprofloxacin, makrolidy, beta-blokátory, blokátory kalciových kanalů

- ▶ ↑ riziko kardiotoxicity - QT prolongace, torsade de pointes
- ▶ Management - monitorace EKG, úprava dávky, vysazení jednoho z léčiv

Farmakodynamické LI – příklady

Farmakodynamické LI

- ▶ Jedná se o interakce, kdy účinek jednoho léku je změněn přítomností dalšího v místě jeho účinku buď přímo na receptorech nebo nepřímo interferuje s fyziologickým mechanismem.
- ▶ Quinn a Day, 1997

Interakce na receptorech

<u>lék</u>	<u>interagující lék</u>	<u>výsledek</u>
opiáty	<u>naloxon</u>	specifický antagonismus
benzodiazepiny	<u>flumazenil</u>	specifický antagonismus
tubokurarin	<u>neostigmin</u>	antagonismus
<u>succinylcholin</u>	<u>neostigmin</u>	potenciace
<u>betalytika</u>	<u>betamimetika</u>	antagonismus
kumariny	vitamin K	antagonismus
kumariny	anabolické steroidy	potenciace

Interakce se stejným fyziologickým systémem

<u>lék</u>	<u>interagující lék</u>	<u>výsledek</u>
<u>cholinolytika</u>	<u>antiparkinsonika</u> <u>tricyklická antidepresiva</u> <u>butyrofenony</u> <u>fenothiaziny</u>	<u>zvýšení anticholinerg-</u> <u>niho účinku</u>
<u>alkohol</u>	<u>psychofarmaka</u> <u>antihistaminika</u> <u>antiepileptika</u> <u>klonidin</u>	<u>zvýšení útlumu CNS,</u> <u>útlum dechového centra,</u> <u>koma</u>
<u>KCl</u>	<u>kalium šetřící</u> <u>diuretika</u>	<u>hyperkalemie</u>
<u>antidiabetika</u>	<u>glukokortikoidy</u>	<u>antagonismus</u>
<u>metotrexat</u>	<u>co-trimoxazol</u>	<u>megaloblastóza,</u> <u>antag.vůči <u>kys.listové</u></u>
<u>metotrexat</u>	<u>kys.listová</u>	<u>snížení účinku</u>
<u>karbenoxolon</u>	<u>spironolakton</u>	<u>snížení účinku</u>
<u>levodopa</u>	<u>psychofarmaka</u> <u>(NÚL-parkinsonismus)</u>	<u>snížení antiparkinson-</u> <u>účinku</u>

Serotoninový syndrom

► Serotonergní léky

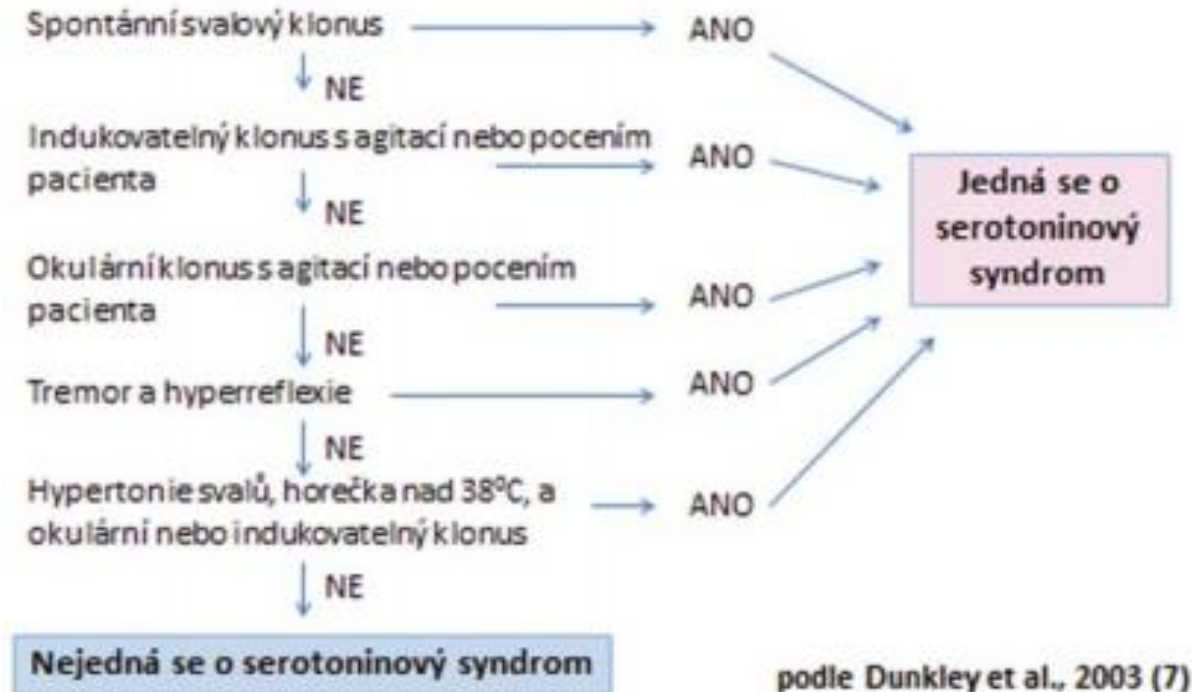
Antidepresiva a stabilizátory nálady	Opioidy	Antimigrenika
SSRI: fluoxetin, citalopram, paroxetin, sertralin, fluvoxamin, escitalopram inhibitory MAO (např. moklobemid, selegilin)	fentanyl, tramadol, pethidin, dextromethorfan	triptany (např. sumatriptan), karbamazepin, kyselina valproová
SNRI: např. venlafaxin	Antiemetika	Amfetaminové deriváty
tricyklická antidepresiva (např. amitriptylin)	metoklopramid, ondansetron, sibutramin, methamfetamin	3,4-methylene-dioxymethamphetamine (extáze)
granisetron, palonosetron		
trazodon (blokádou serotoninových receptorů 2A), mirtazapin		
lithium		
buspiron	Další látky	
třezalka (<i>Hypericum perforatum</i>)	Linezolid, 5-hydroxytryptofan, kokain, vzácně snad i risperidon, olanzapin a klozapin	

- Tyramin bohaté potraviny: sýry, kysané mléčné produkty, kvasnice, masové extrakty kuřecí, slanečky, pivo, červené víno, CocaCola, čokoláda, rajčata, banány...

Serotoninový syndrom

Obrázek 1 Hunterův doporučený postup při diagnostice serotoninového syndromu
v případě, že pacient užívá některý ze serotoninergních léků

Serotoninový syndrom

Tabulka 3. Diferenciální diagnostika serotoninového syndromu, podle Ables et al., 2010 (1)

Diagnóza	Anamnéza	Základní příznaky	Další příznaky
Anticholinergní syndrom	užívání tricyklických antidepresiv nebo jiných léčiv s anticholinergním působením	tachykardie, tachypnoe, hypertermie	suché sliznice, rozmazané vidění, mydriasa, agitace/delirium, snížení peristaltiky poslechově, zčervenání kůže
Maligní hypertermie	podání halogenovaných inhalačních anestetik nebo depolarizujících myorelaxancií	hypertenze, tachykardie, tachypnoe, hypertermie extrémního stupně	pocení, mramorovaná kůže, agitace, snížení peristaltiky poslechově, svalová rigidita, hyporeflexie
Neuroleptický maligní syndrom	podání antipsychotik	hypertenze, tachykardie, hypertermie vysokého stupně	slinění, pocení, bledost, stupor, koma, normální nebo snížená peristaltika poslechově, svalová rigidita, bradyreflexie

Serotoninový syndrom: co bychom o něm měli vědět

MUDr. Michal Prokeš, PharmDr. Josef Suchopár

Infopharm a.s., Praha

Med. praxi 2014; 11(5): 226–230

Seznam 15 NEJČASTĚJŠÍCH kritických li

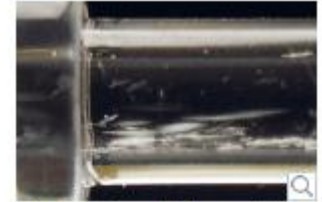
Léková interakce				
ATC skupina LP A	Účinná látka LP A	ATC skupina LP B	Účinná látka LP B	Důsledek lékové interakce
M01AB05	Diklofenak	M01AX17	Nimesulid	Možnost zvýšení rizika poškození funkce jater vzhledem ke skutečnosti, že obě léčiva jsou hepatotoxická. Současné podávání dvou nesteroidních protizánětlivých léků není účelné.
N02CC01	Sumatriptan	N02CC06	Eletriptan	Riziko aditivního účinku a prolongovaných vazospastických stavů při současném podání.
C01BD01	Amiodaron	N06AB04	Citalopram	Možnost prodloužení intervalu QT a vzniku komorových arytmií typu torsade de pointes.
N05AL05	Amisulpirid	N06AB04	Citalopram	Možnost prodloužení intervalu QT a vzniku komorových arytmií typu torsade de pointes.
C10AA01	Simvastatin	J01FA09	Klarithromycin	Zvýšení plochy pod křivkou a maximálních plazmatických koncentrací simvastatinu a jeho hlavního metabolitu kyseliny simvastatinové, riziko vzniku myopatií a rhabdomyolýzy.
L04AA13	Leflunomid	M01AX17	Nimesulid	Možnost zvýšení rizika poškození funkce jater vzhledem ke skutečnosti, že obě léčiva jsou hepatotoxická.
L01BA01	Methotrexát	M01AX17	Nimesulid	Možnost zvýšení rizika poškození funkce jater vzhledem ke skutečnosti, že oba léky jsou (potenciálně) hepatotoxické. Možnost zvýšení rizika poškození funkce ledvin vzhledem ke skutečnosti, že oba léky jsou (potenciálně) nefrotoxické.
C01BD01	Amiodaron	M01AX17	Nimesulid	Možnost zvýšení rizika poškození funkce jater vzhledem ke skutečnosti, že obě léčiva jsou hepatotoxická.
N02CC01	Sumatriptan	N02CC07	Frovatriptan	Riziko aditivního účinku a prolongovaných vazospastických stavů při současném podání.
G04CA02	Tamsulosin	J01FA09	Klarithromycin	Možnost zvýšení plochy pod křivkou a maximálních plazmatických koncentrací tamsulosinu.
N02CC01	Sumatriptan	N02CC03	Zolmitriptan	Riziko aditivního účinku a prolongovaných vazospastických stavů při současném podání.
N05AE04	Ziprasidon	N05AH04	Kvetiapin	K farmakokinetické lékové interakci nedochází. Quetiapin i ziprasidon mohou prodloužit interval QT a velmi vzácně vést ke vzniku arytmií typu torsade de pointes.
C07AA07	Sotalol	N06AB04	Citalopram	Možnost prodloužení intervalu QT a vzniku komorových arytmií typu torsade de pointes.
C07AA07	Sotalol	C08DA01	Verapamil	Zvýšení rizika vzniku hypotenze, bradykardie, poruch AV vedení vzruchu a vzniku nebo zhoršení levostranné srdeční nedostatečnosti.
C10AA07	Rosuvastatin	L04AD01	Cyklosporin	Výrazné zvýšení plochy pod křivkou a maximálních plazmatických koncentrací rosuvastatinu, se zvýšeným rizikem myopatií až rhabdomyolýzy.

Farmaceutické LI – příklady

Inkompatibility

- ▶ K inkompatibilitě dochází mimo tělo, uvnitř infúzních lahví, vaků, injekčních stříkaček nebo infúzních hadiček, někdy okem viditelná.
- ▶ **Fyzikální reakce**
V případě fyzikálních reakcí léčiv se obvykle jedná o separaci nebo precipitaci (např. po ředění alkoholových roztoků) vlivem změny vztahu mezi ionizací, neionizací a rozpustností
- ▶ **Chemické reakce**
Chemická inkompatibilita znamená, že je léčivo chemicky degradováno působením oxidace, redukce, hydrolýzy nebo rozkladu.
Chemické reakce se mohou projevovat turbiditou, precipitací a změnami barvy.
- ▶ Důsledkem je snížení množství léčivého agens nebo vznik toxických vedlejších produktů

Obr. 1a: Chemická precipitace midazolamu (turbidita) a ketaminu (tvorba částic)

Obr. 1b: Fyzikální precipitace midazolamu jako výsledek nepříznivého pH média

Obr. 2a: Fyzikální inkompatibilita diazepamu. Obrázek zveřejněn s laskavým svolením F. Schrödera, farmaceuta z Brém v Německu.

Inkompatibility

Fyzikálně-chemické – nejčastěji se projevují u trojcestných lumen centrálního žilního katetru, kde léčiva, která jsou inkompatibilní, se setkají v jednom z lumen.

1. Amiodaron ředěný do 5% roztoku glukózy se setká s NA rekonstituovaném ve FR – precipitace amiodaronu
Management – naředit NA do roztoku 5% glukózy
2. Octreotid se setká v jednom z lumen s parenterální výživou, dochází k inaktivaci octreotidu
Management – oddělit cesty podání parenterální výživy a octreotidu
3. Podání aminoglykosidů a beta-laktámů setkávajících se v jednom z lumen – inaktivace volné $-NH_2$ skup. u aminoglykosidů volnou sk. $-COOH$ u beta-laktámů
Management – nemísit v jedné tekutině, rozdělit cestu podání, nepodávat ve stejnou hodinu

Algorismus rozhodování při výskytu lékových interakcí

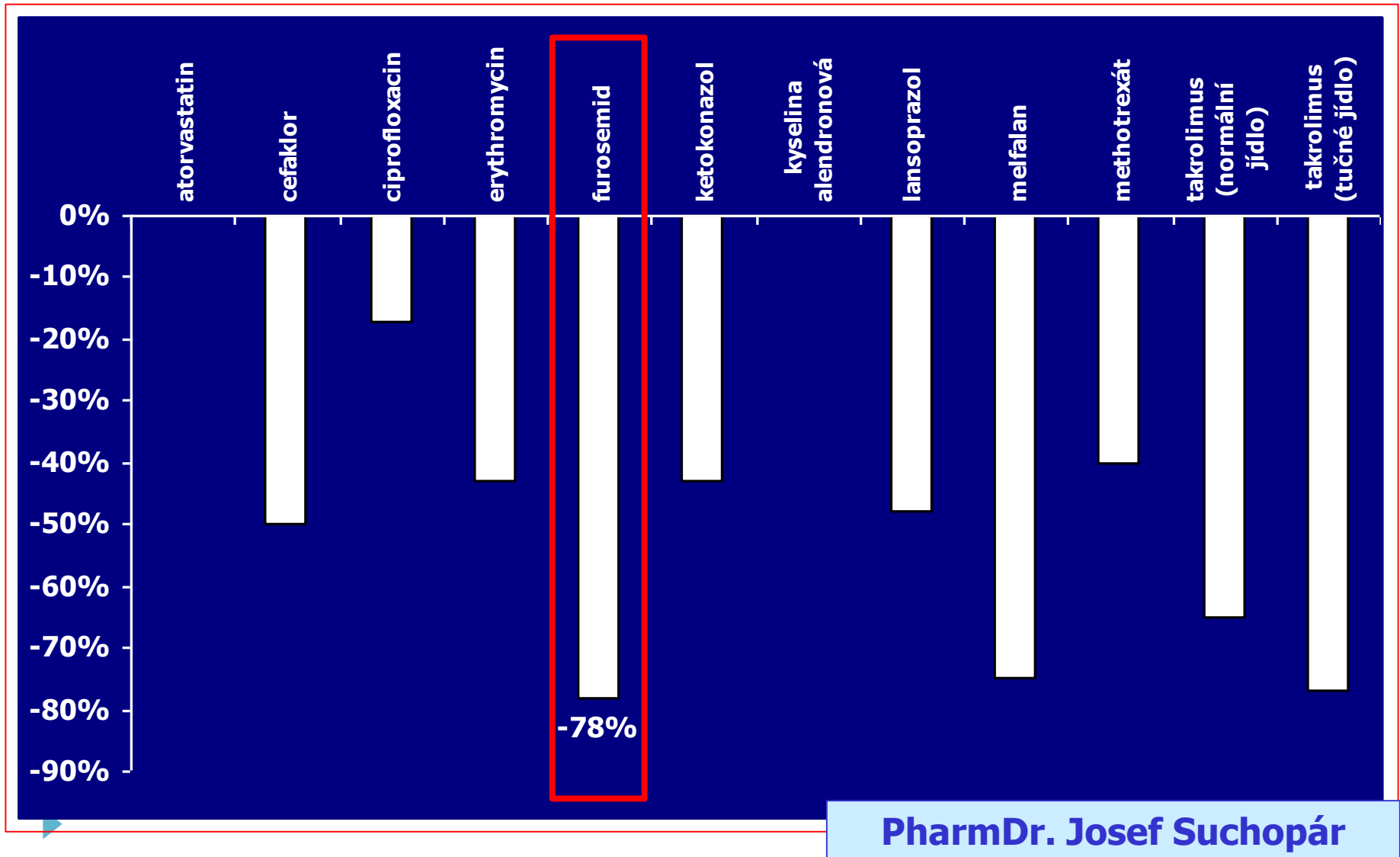
Lékové interakce: algorismus rozhodování

LÉKOVÉ INTERAKCE

Lékové interakce s potravinami, nápoji, bylinami

Léčiva, u nichž potrava snižuje biologickou dostupnost

Furosemid před jídlem nebo po něm?

- ▶ Furon® neuvádí
  - ▶ Furorese® nalačno
  - ▶ Furosemid Slovakofarma® po jídle
-
- ▶ Jídlo u zdravých dobrovolníků (n=18) vedlo ke snížení plochy pod křivkou furosemidu (40 mg) o 45 %, snížení maximálních plazmatických koncentrací o 78 % a ke snížení absolutní biologické dostupnosti ze 76 % na 43 % a ke snížení diuretického účinku.
  - ▶ Furosemid je vhodné podávat hodinu před jídlem nebo 2 hodiny po něm.
-

Alkohol

- ▶ Za alkoholický je považován nápoj, obsahující přes 0,75 % objemových procent alkoholu (≥ 6 g alkoholu v 1 litru).
- ▶ pivo (~30-50 g alkoholu v 1 litru)
- ▶ víno (~70-170 g alkoholu v 1 litru)
- ▶ lihoviny (~180-400 g alkoholu v 1 litru)

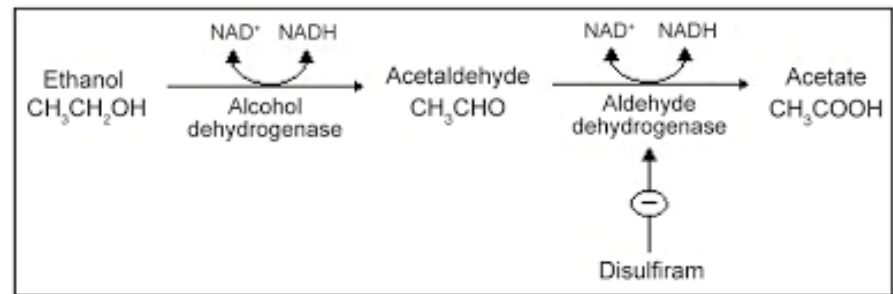

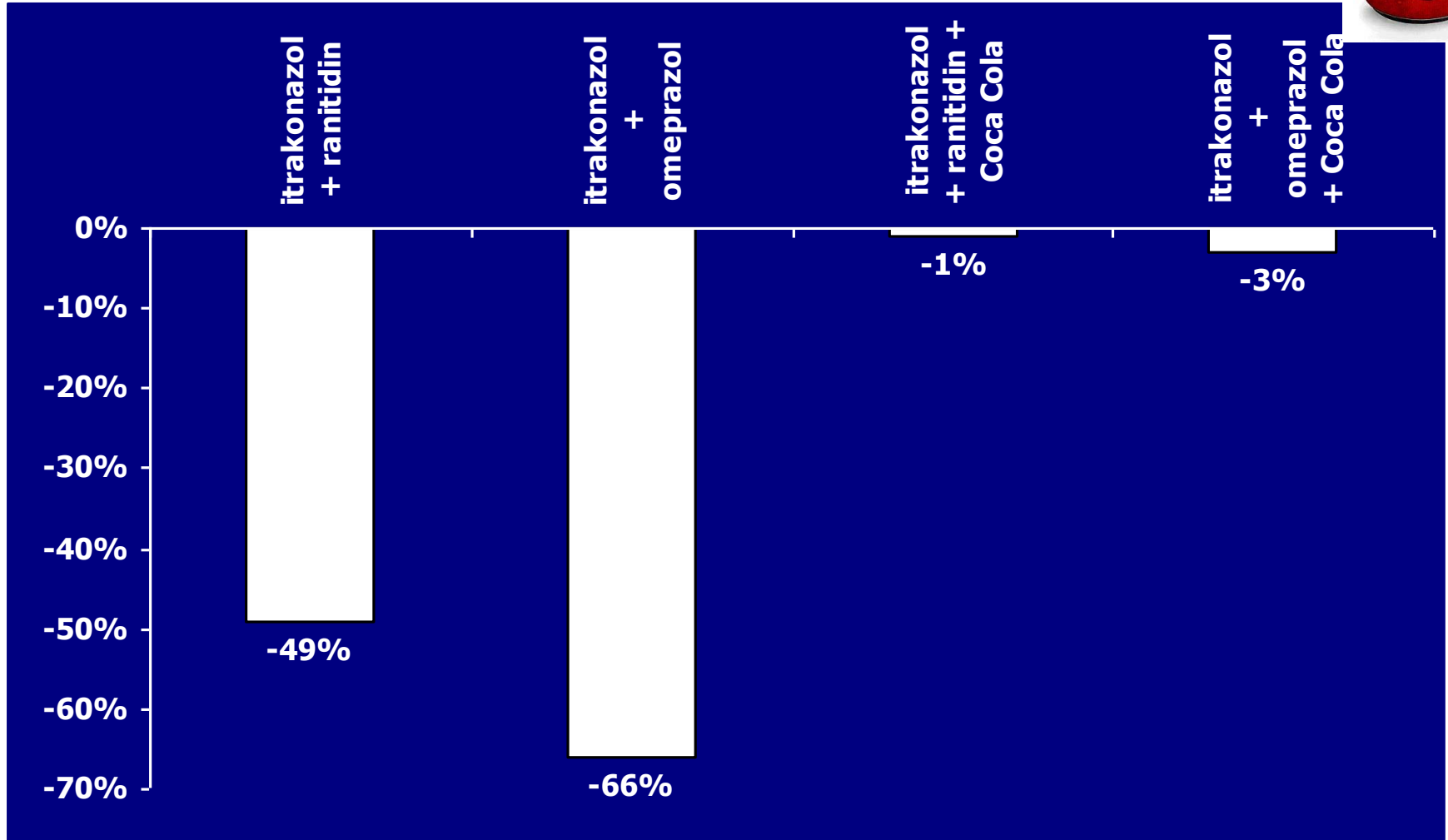
Inhibice metabolismu alkoholu

- ▶ Disulfiramová reakce:
- ▶ zarudnutí obličeje, spojeném s nevolností, bušením srdce a návaly horka, v těžkých případech kolaps, arytmie, synkopa, bezvědomí, křeče

- ▶ disulfiram
- ▶ griseofulvin
- ▶ metronidazol
- ▶ co-trimoxazol (Biseptol®)
- ▶ latamocef (dále cefamandol, cefmenoxim, cefoperazon, cefotetan)
- ▶ ketokonazol
- ▶ tolbutamid
- ▶ furazolidon
- ▶ levamisol

Fenomén Coca-Cola®

Potraviny jako modulátory CYP

Česnek

induktor CYP3A4

inhibitor CYP2C9

induktor P-glykoproteinu

- snížení dostupnosti saquinaviru o 60 %
- zvýšení krvácivosti po warfarinu
- zvýšení účinku chlorpropamidu

Potraviny jako modulátory CYP

Pepř

inhibitor CYP3A4

inhibitor P-glykoproteinu

- zvýšení expozice docetaxelu o 232 %
- zvýšení expozice isoniazidu o 232 %
- zvýšení expozice nevirapinu o 70 %

Potraviny jako modulátory CYP

Třezalka

induktor CYP3A4

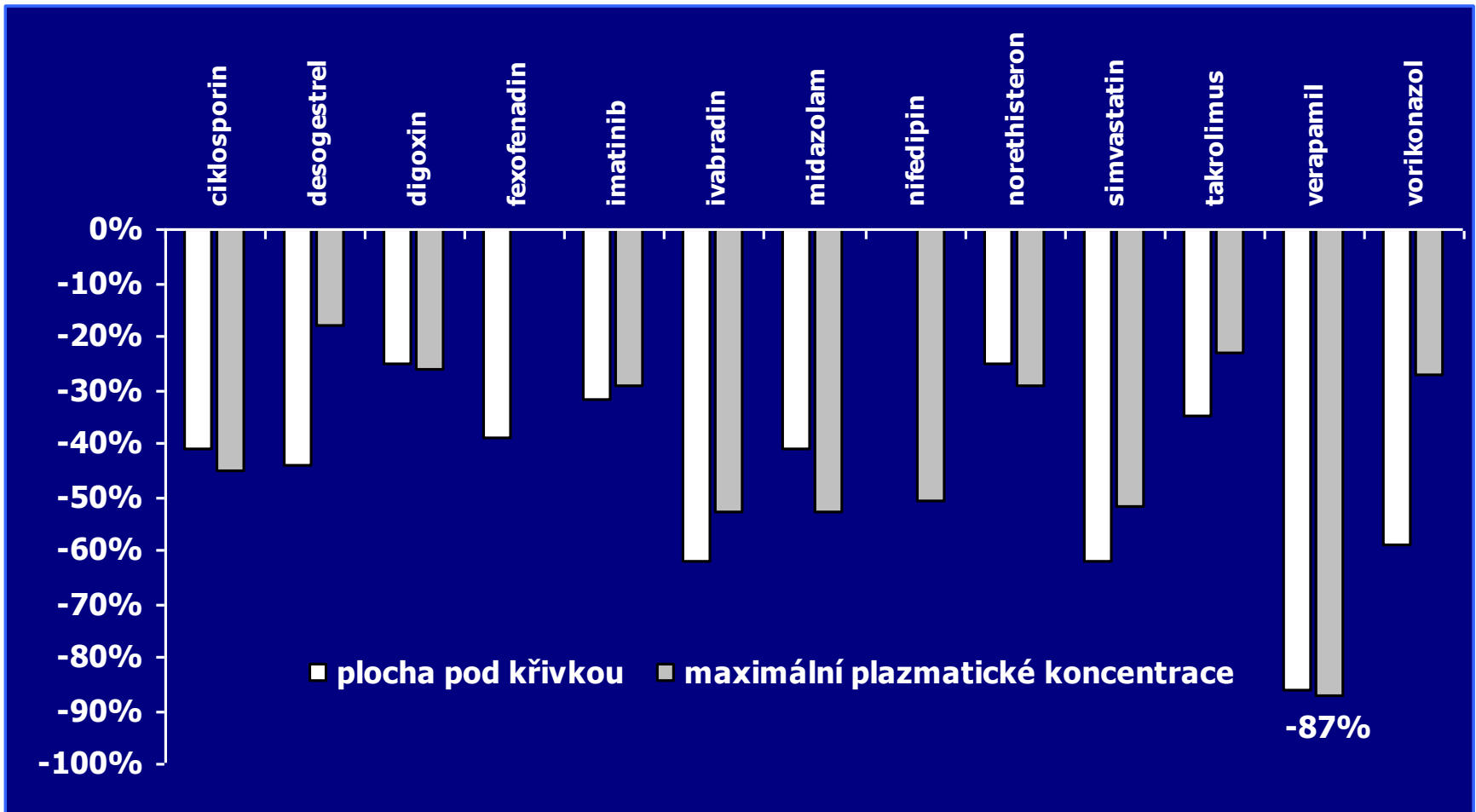
induktor CYP2C19

induktor CYP2C9

induktor P-glykoproteinu

- ovlivnění (snížení až ztráta) účinku mnoha léků, které jsou substráty CYP3A4 nebo P-glykoproteinu

Třezalka tečkovaná

Gingko biloba

- ▶ 2 kazuistiky fatálního krvácení:
  - ▶ muž, 71 let, ibuprofen 600 mg/d, Gingko biloba 40mg bid, 4 týdny => fatální intracerebrální krvácení
  - ▶ žena, 70 let, warfarin 5 let, následně 2 měsíce Gingko biloba => intracerebrální krvácení
- ▶ *Matthews MK, 1998*
- ▶ **Mechanismus LI** – inhibice PAF aj.
- ▶ stimulace CYP2C19 – rychlejší metabolizace omeprazolu (inhibitor proton. pumpy, eradikační léčba *Helicobacter pylori*, atd)
- ▶ *Yin OQ, 2004*

Potraviny jako modulátory CYP

Paprika

induktor CYP3A4 (?)
(zatím pouze informace
ze zvířecích modelů)
induktor P-glykoproteinu

- ovlivnění (snížení) účinku desítek léků, které jsou substráty CYP3A4

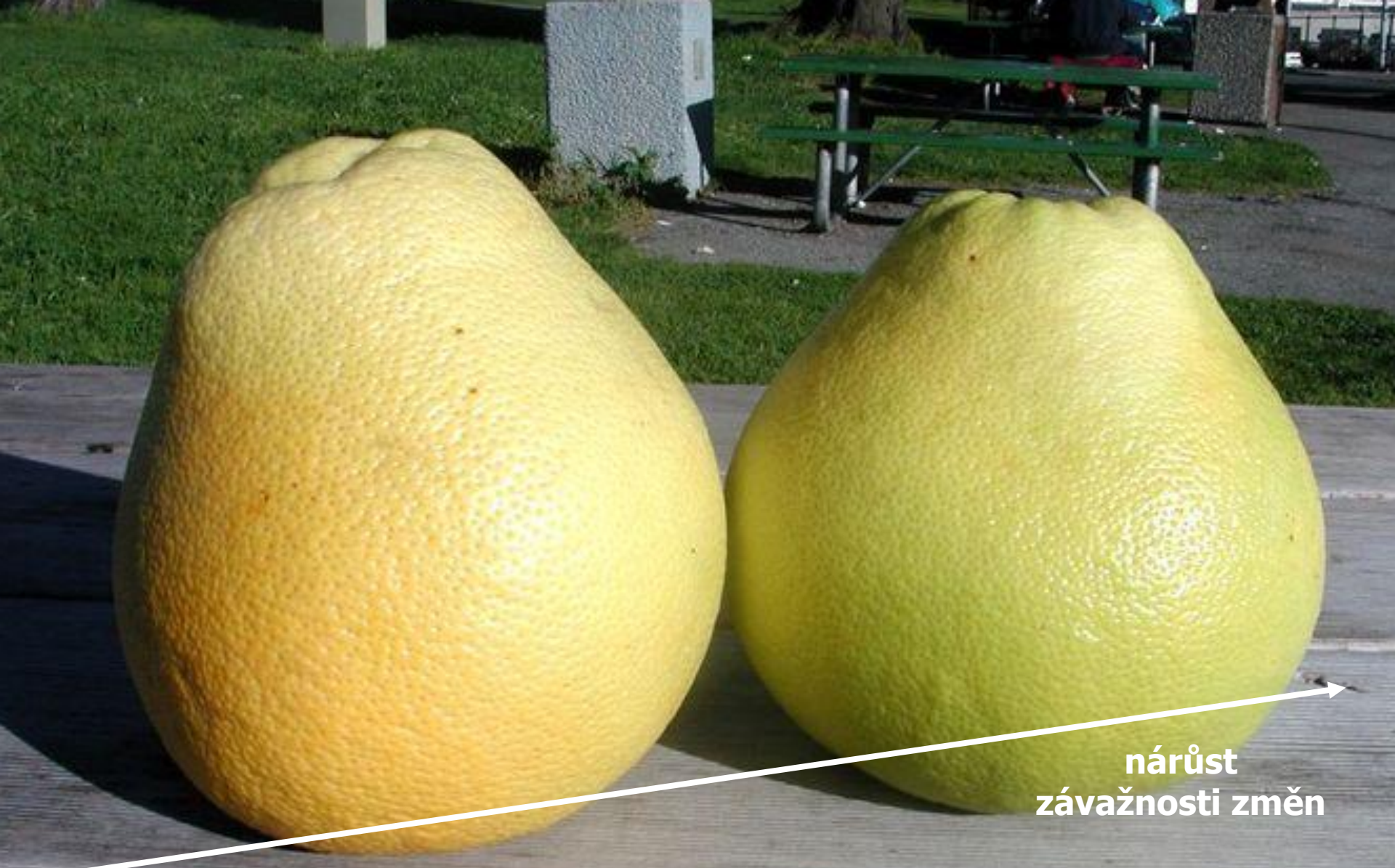
Potraviny jako modulátory CYP

**Květák
a další**

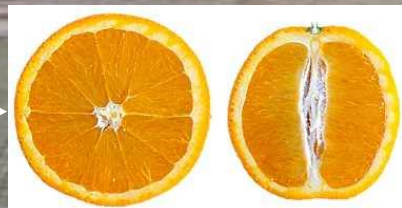
induktor CYP1A2

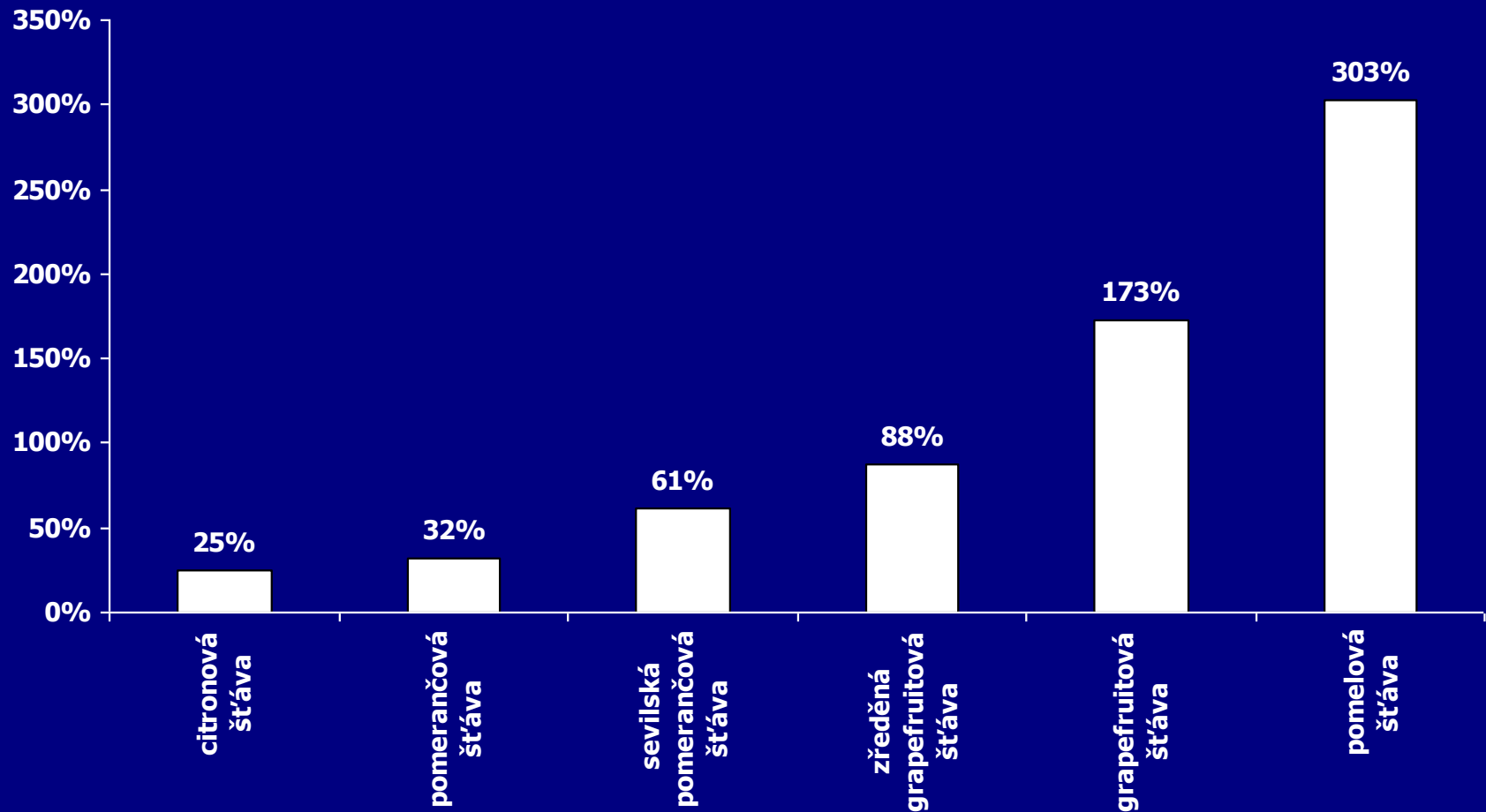
- **ovlivnění (snížení) účinku léků, které jsou substráty CYP1A2**

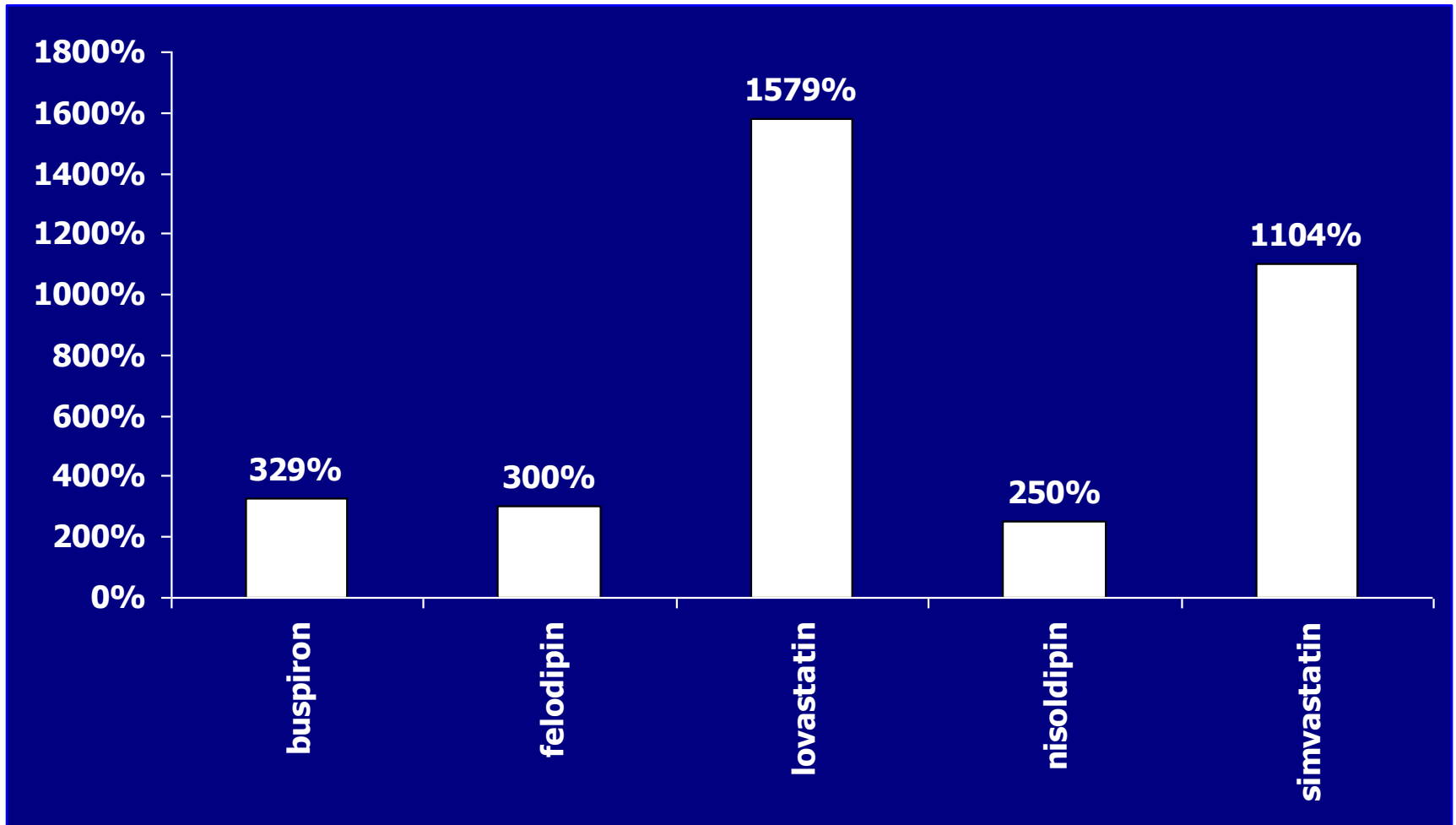
nárůst
závažnosti změn

Šťávy z citrusových plodů + felodipin

Grapefruitová šťáva (↑↑↑)

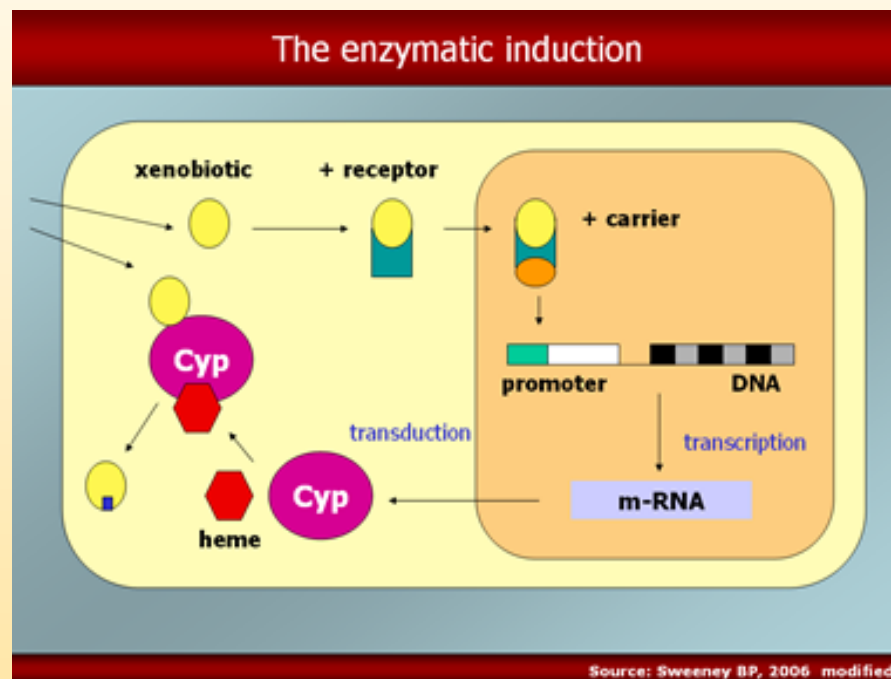

Lékové interakce u kuřáků

Vliv kouření na indukci CYP1A2

Dobrinas M et al. *CPT* **90**, 117-125 (July 2011) |

- ▶ **Kuřáci mají 1,5 x zvýšenou aktivitu ve srovnání s nekuřáky**
- ▶ **Po přerušení kouření se aktivita enzymu za týden snižuje až 7,3x**

Kouření ovlivňuje koncentrace léčiv

- ▶ polycyklické aromatické uhlovodíky působí metabolickou indukci
- ▶ u kuřáků je obvykle nutné vyšší dávkování některých léčiv
- ▶ přerušeni kouření vyžaduje dávky redukovat

Zvýšená aktivita CYP450 při kouření

- **CYP1A2** amitriptylin, kofein, clozapin, duloxetin, fluvoxamin, haloperidol, imipramin, olanzapin, ondansetron, paracetamol, propranolol, theophylin, warfarin (R-isomer)
- **CYP2B6** bupropion, clopidogrel, cyclophosphamid, ifosfamid, methadon, nevirapin

Ovlivnění účinku léčiv kouřením

▶ Farmakodynamické

- ▶ v CNS i v periférii především nikotin, má sympatomimetické účinky (kardiovaskulární systém, snižuje senzitivitu k inzulinu)

▶ Farmakokinetické

- ▶ ve fázi absorpce – nikotin, další produkty
- ▶ ve fázi metabolismu – především polycyklické uhlovodíky

Farmakodynamické interakce nikotinu

- ▶ **Betablokátory**
  - ▶ Menší pokles TK a TF
- ▶ **Benzodiazepiny**
  - ▶ Menší sedativní efekt
- ▶ **Opioidy**
  - ▶ Snížení analgezie

Methadon - farmakodynamické interakce

- ▶ u kuřáků zjištěny vyšší dávky methadonu
- ▶ metadon zvyšuje frekvenci kouření
- ▶ u kuřáků je zvýšený účinek metadonu při odvykání opioidů
- ▶ metadon snižuje příznaky při odvykání nikotinu

Benzodiazepiny- farmakodynamické interakce

- ▶ u kuřáků snižuje nikotin sedativní působení benzodiazepinů
- ▶ přerušlení kouření při dlouhodobém užívání benzodiazepinů může vyvolat projevy deprese

Perorální antikoncepce- farmakodynamické interakce

- ▶ kouření zvyšuje riziko komplikací p.o. antikoncepce
- ▶ u žen nad 35 let které kouří více než 15 cigaret denně je riziko úmrtí 19 : 100 000 vs. 3 : 100 000

[Kroon LA. Am J Health Syst Pharm 2007;64:1917-21.](#)

Kouření a farmakokinetické interakce léčiv

- ▶ ve fázi **metabolismu**

- ▶ Warfarin
- ▶ Psychofarmaka
- ▶ Teofylin

Klozapin a olanzapin

- ▶ i u nekuřáků je téměř 50% interindividuální variabilita koncentrací antipsychotika
- ▶ indukce se objevuje již při kouření 10 cigaret/den
- ▶ koncentrace léčiva se snižují na polovinu
- ▶ vysoké nebezpečí NÚL po přerušení kouření (extrapyramidové příznaky, křeče)

Antidepressiva

---

u kuřáků nutnost zvýšení dávky

- ▶ **imipramin**
- ▶ **fluvoxamin**

Kasuistika interakce kouření a warfarin

- ▶ 58 letý muž, kuřák, dlouhodobě léčený warfarinem byl přijat do nemocnice pro meningitidu
- ▶ Po propuštění přestal kouřit, při kontrole INR zjištěn vzestup hodnot.
- ▶ Postupné snížení dávky o 23 % stabilizovalo výchozí hodnoty INR

Warfarin

- ▶ R-isomer se eliminuje CYP1A2
- ▶ u kuřáků nutnost zvýšení dávky asi o 12 %

Holbrook AM et al.

[Arch Intern Med 2005;165:1095-106.](#)

Ovlivnění účinku psychofarmak přerušením kouření

- ▶ **Plazmatické koncentrace vzrostou**
  - ▶ klozapin, olanzapin, chlorpromazin, haloperidol, flufenazin
  - ▶ fluvoxamin
  - ▶ benzodiazepiny
- ▶ **Je třeba snížit dávku, resp. monitorovat nežádoucí účinky nebo změřit plazmatické koncentrace**

Kouření a teofylin

- ▶ Polycyklické aromatické uhlovodíky z cigaretového kouře indukují CYP1A2 (zvyšují množství i aktivitu)
- ▶ $T_{1/2}$ je zkrácen ze 7 – 9 h na 4 – 6 h
- ▶ U silných kuřáků je nutná zvýšení dávky o $1/4$ - $1/2$ a případně zkrácení intervalů mezi dávkami
- ▶ normalizace metabolismu trvá měsíce

stimulací CYP2A6

JM Williams 2010

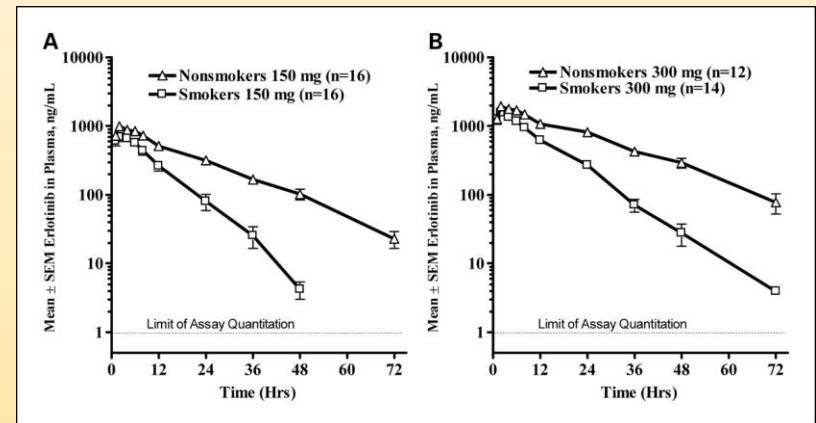

- ▶ karbamazepin a oxykarbamazepin zvyšují metabolismus nikotinu
- ▶ nemocní s bipolární afektivní poruchou a schizofrenici mají zvýšenou spotřebu cigaret
- ▶ (indukční mechanismus se neuplatňuje u valproatu)

Kouření snižuje účinnost erlotinibu

- ▶ Erlotinib je inhibitor tyrozinkinázy, receptoru pro epidermální růstový faktor EGFR (=HER1)
- ▶ nemocní nekuřáci s NSCLC mají delší dobu bez progresse onemocnění

Úprava dávkování po přerušení kouření

- ▶ Snížit dávkování asi o 1/3 je klinicky významné
  - clozapin
  - olanzapin
  - teofylin
  - warfarin

Bupropion

- ▶ inhibitor zpětného vychytávání dopaminu a noradrenalinu (antidepressivum)
- ▶ léčba závislosti na tabáku (snižuje nutkání i abstinenční příznaky)
- ▶ Zvyšuje křečovou pohotovost
- ▶ Opatrnost podávání u pacientů, léčených
  - ▶ antidepressivy, antipsychotiky, anorektiky
  - ▶ chinolony, sedativními antihistaminiky
  - ▶ kortikosteroidy, tramadolem, antimalariky

Nutno myslet na LI & ADRs

PROČ? DŮVODY?

- ▶ etický aspekt poskytování zdrav. péče
- ▶ riziko hospitalizace – cca 20 % hospitalizací ve vyspělých zemích v **důsledku polékových reakcí** (LI, NÚ); riziko vzrůstá s věkem (viz. farmakoterapie seniorů – Beersova kritéria, 2003 – komentář ve Věstníku SÚKLu 10/2006)
- ▶ vyšší náklady na poskytovanou zdravotně/sociální péči (v USA navíc až 175 mld. ročně) – např. v USA (každoročně hospitalizováno 100 000 pacientů s NSA gastropatií = 2 mld \$; ... zemře 16 500 osob; v ČR (extrapolace)....5000 hospitalizací a 800 úmrtí

Dostupné zdroje:

- ▶ AISLP – SPCs
- ▶ InfoPharm
- ▶ Stockley's Drug Interactions
- ▶ databáze Micromedex – přístupná přes Onelog
- ▶ www.pubmed.com

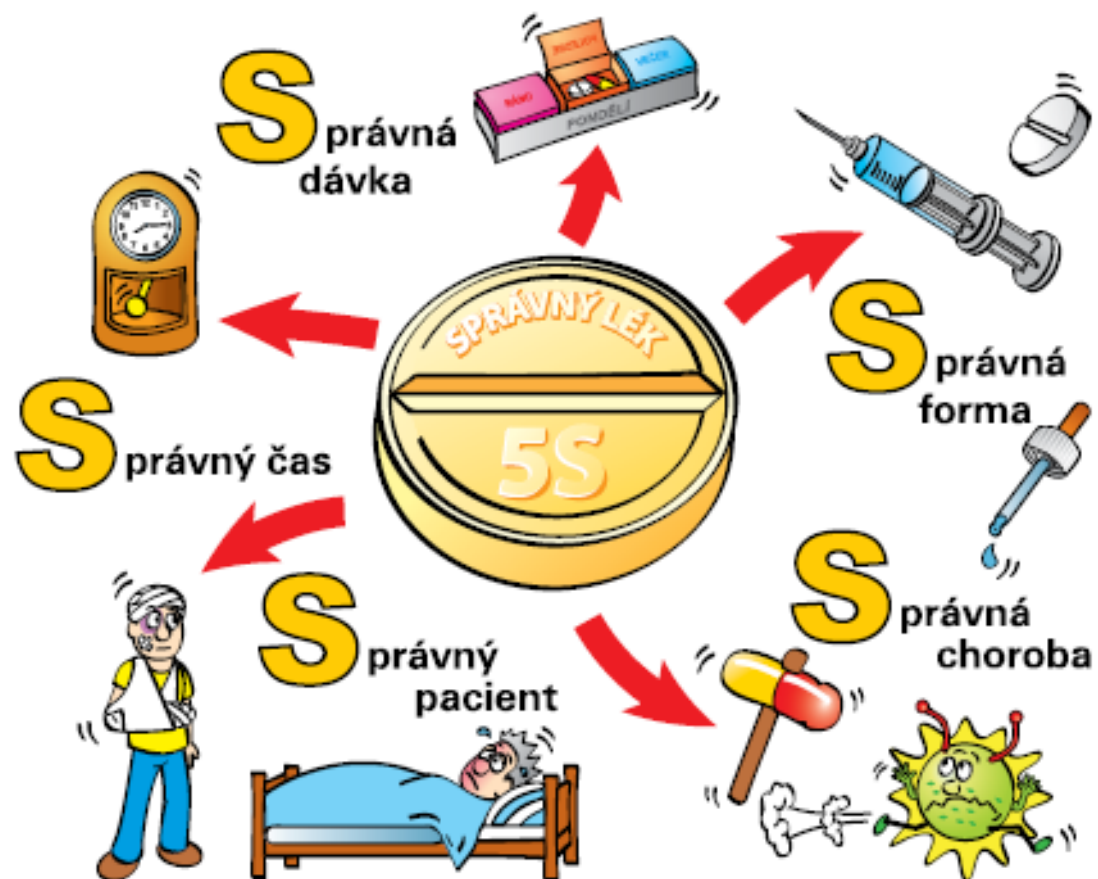
Dostupné zdroje:

- ▶ http://www.drugs.com/drug_interactions.php
- ▶ <http://www.drugwatch.com/drug-interactions/>
- ▶ <http://drugagency.cz/lekove-interakce.php?id=9>
- ▶ <http://www.uspharmacist.com>

Pravidlo 5S

Děkuji za pozornost